

03

9 177001 1232004 03

2010
ročník 62
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

- 83** _____ **Od obálek knih k obohacování záznamů** > Martin Šárfy
- 88** _____ **ROZHOVOR s PhDr. Ondřejem Fabiánem**
Nová budova splnila očekávání
> Lenka Šimková
- 92** _____ **Marketing v knihovně?** > Marek Šedivý
- 96** _____ **Klub dětských knihoven a jeho lidé**
> Lenka Václavíková Antošová
- 99** _____ **JAK NA TO: Zákoník je také kniha**
Regulace činnosti knihoven > Kateřina Slušná
- 101** _____ **Čte(Sy)Rád: ČTENÁŘŮV SYmpatický RÁDce** > Klára Zemanová
- 103** _____ **PO KOM SE JMENUJE?**
Knihovna Matěje Josefa Sychry ve Žďáru nad Sázavou
> Danuše Štefková
- 105** _____ **Podmanivý svět japonského komiksu** > Jan Horgoš
- 108** _____ **Na návštěvě v dánských a švédských knihovnách**
> Lucie Macháčková
- 110** _____ **Proměna Knihovny Filosofického ústavu**
Akademie věd České republiky, v. v. i.
> Simona Chlumská
- 113** _____ **Sociologie čtení o lásce** > Marta Svobodová
- 116** _____ **Z KNIHOVEN**
- 118** _____ **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ (NEJEN) ZE ŠVÉDSKA**
- 119** _____ **ZE SVĚTA**
- 120** _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY**
NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR
- _____ **PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO**
Knihovna Jabok

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádernová (předsedkyně),
Mgr. Gabriela Jarkulišová, PhDr. Ladislav Kurka,
Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá
redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny
Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159
e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,
<http://ctenar.svkkl.cz>

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;
MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní
převazy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,
dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,
Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711
e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR
(dvojčíslu 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,
roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované
materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 3. 2010

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > From book covers to visual enhancement of records
Martin Šárfy |83
- > INTERVIEW with PhDr. Ondřej Fabián: The new building
has come up to expectations... *Lenka Šimková* |88
- > Marketing in the library? *Marek Šedivý* |92
- > Children's Libraries Club and its people
Lenka Václavíková Antošová |96
- > HOW TO: Statutes are books too
– regulation of library activities *Kateřina Slušná* |99
- > The Reader's Agreeable Advisor *Klára Zemanová* |101
- > NAMED AFTER WHOM? The Matěj Josef Sychra Library
in Žďár nad Sázavou *Danuše Štefková* |103
- > The enthralling world of Japanese comics *Jan Horgoš* |105
- > Visiting Danish and Swedish libraries *Lucie Macháčková* |108
- > Transforming the ASCR Institute of Philosophy Library
Simona Chlumská |110
- > Sociology of reading about love *Marta Svobodová* |113
- > From the libraries |116
- > Regular features
- > PRESENTING OUR LOGO: Jabok Library *Eva Cerniňáková*

AUS DEM INHALT

- > Von den Umschlägen zur Bereicherung der Notizen
Martin Šárfy |83
- > GESPRÄCH mit PhDr. Ondřej Fabián: Neues Gebäude
hat die Erwartung erfüllt *Lenka Šimková* |88
- > Marketing in der Bibliothek? *Marek Šedivý* |92
- > Klub der Kinderbibliotheken und seine Leute
Lenka Václavíková Antošová |96
- > WIE DARAUF: Gesetzbuch ist auch ein Buch – Regulation
der Bibliotheksaktivitäten *Kateřina Slušná* |99
- > Sympatischer Ratgeber des Lesers *Klára Zemanová* |101
- > NACH WEM WIRD SIE GENANNT?
Matěj Josef Sychras Bibliothek
in Žďár nad Sázavou *Danuše Štefková* |103
- > Überwältige Welt des japanischen Comics *Jan Horgoš* |105
- > Auf dem Besuch in dänischen und schwedischen Bibliotheken
Lucie Macháčková |108
- > Umgestaltung der Bibliothek des Philosophischen Instituts
von Akademie der Wissenschaften Tschechischer Republik
Simona Chlumská |110
- > Soziologie des Lesens über die Liebe *Marta Svobodová* |113
- > Aus den Bibliotheken |116
- > Ständige Spalten
- > WIR STELLEN UNSER LOGO DAR: Bibliothek Jabok
Eva Cerniňáková

Milé čtenářky a čtenáři, úvodní slova, která se vás na tomto místě již pravidelně snaží nalákat ke čtení, vznikala tentokrát v čase tak trochu přelomovém. V noci z 28. února na 1. března, kdy zároveň končily XXI. zimní olympijské hry. Do tmy zářil úplněk a počasí posledních dnů dávalo naději, že olympiáda ukončí i tentokrát celkem dlouhou a poctivou zimu. Poměrně otřelá slova, že „když něco starého končí, tak zároveň něco nového začíná“, nám v určitých situacích dávají sílu a chuť do dalších dnů. První jarní den je sice nyní v kalendáři ještě o pár stránek dál, ale až vyjde toto číslo Čtenáře, bude již za humny. Také proto vás na obálce vítá první jarní „mládež“, které se právě vyklubalo z vajíčka.

V knihovnářích se ale na jaro nečeká a *Březen – měsíc čtenářů* je už v plném proudu.

I my v redakci jsme se snažili připravit třetí letošní číslo čtivě. Jestli se nám to povedlo, můžete posoudit na dalších stránkách. Četbě v různých podobách se věnují hned tři příspěvky. První z nich upozorňuje na zajímavý projekt a portál *Čte(Sy)Rád: ČTENÁŘŮV SYMPATICKÝ RÁDCE*, který nabízí pomoc při výběru té pravé knížky pro každého tápajícího zájemce o vhodnou četbu právě pro sebe.

Podmanivý svět japonského komiksu vás lehce vtáhne do, v našem prostředí stále trochu tajuplného, světa mangy. Možná právě po jeho přečtení zjistíte, že komiksy opravdu nejsou jen pro děti. A pokud to už dávno víte, a manga má ve vaší knihovně své fanoušky, můžete se ponorit třeba do její historie.

Zajímavý pohled na četbu „červené knihovny“ nabízí *Sociologie čtení o lásce*. Anketa, na které je text založen, přináší mnohé zajímavé poznatky. Jedním z nich, který pravděpodobně můžete dosvědčit, je, že mezi zdroji získávání tohoto typu literatury vedou u čtenářek jednoznačně knihovny.

Na závěr jsem si nechala opět jednu malou novinku. V tomto čísle jsme zahájili pravidelnou spolupráci s vám jistě známým Klubem dětských knihoven. Doufám, že i v dětském oddělení si tak ve Čtenáři pokaždé najdete, co vás zajímá. A od měsíce dalšího snad potěšíme také novou rubrikou věnovanou „venkovským“ knihovnám.

Jaro plné inspirace přeje

Lenka Šimková

✉ Městská knihovna v Třebíči pořádá **13. 4. 2010** jednodenní seminář s názvem **Zvukové knihy v roce 2010**, který je určen pracovníkům zvukových a dalších oddělení, která pracují se zdravotně postiženými čtenáři, a dále knihovnám, které tuto službu chtějí nově zpřístupnit.

Program a přihlášku naleznou zájemci na <http://www.knihovnatr.cz/>.

✉ Ve dnech **15.–17. 4. 2010** proběhne 8. ročník **Veletrhu dětské knihy** v Liberci. Jednou z doprovodných akcí veletrhu je odborná konference v Krajské vědecké knihovně v Liberci **Současnost literatury pro děti a mládež: Význam poezie v životě dítěte**, pořádaná **14.–16. 4. 2010** ve spolupráci s Pedagogickou fakultou Technické univerzity. Stránky veletrhu jsou <http://www.veletrhdetskeknihy.cz/>.

✉ Seminář **Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách** se uskuteční **20.–21. 4. 2010** v Moravské zemské knihovně Brno. Program se bude zabývat změnami v informačním vzdělávání uživatelů veřejných knihoven. Budou prezentovány výsledky dotazníkového šetření v knihovnách ČR a práce odborné sekce IVU SDRUK. Praktická část dvou denního semináře je věnována obsahové náplni informační výchovy. Více informací i o dalších akcích knihovny je k dispozici na webových stránkách <http://www.mzk.cz/aktivita/>.

✉ Výstava s názvem **Záhada Kroniky trojánské – Počátek českého knihtisku** byla zahájena v Galerii Klementinum vernisáží **11. 3. 2010** a pro veřejnost bude otevřena do **30. 5. 2010**. Návštěvníci mají unikátní možnost spatřit originály prvních tisků z vůbec první tiskařské dílny v Čechách. Jádrem výstavy bude sedm címilí české typografie – všechny tisky, které dnes známe z vůbec první tiskařské dílny v Čechách, činné asi od roku 1476 v západočeské Plzni. Dalším tématem této výstavy je tzv. záhada Kroniky trojánské. Od konce 18. století se v české knihovědě vedou spory, zda nejstarším domácím tiskem je *Trojánská kronika*, na jejímž konci je letopočet 1468, anebo až latinská *Statuta Arnošta* z Pardubic s nezpochybnitelným vročením 1476.

Od obálek knih k obohacování záznamů

Služba *obalkyknih.cz* vznikla v roce 2008 díky projektu Moravské zemské knihovny v rámci programu VISK 3. Jeho původním cílem bylo vytvořit centrální repozitář obrázků obálek knih určených pro integraci do katalogů knihoven. To se, jak si ukážeme, podařilo splnit. V uplynulém roce 2009 navíc projekt prošel dalším intenzivním vývojem, přičemž se služba nově zaměřuje na rozšíření databáze z obálek knih také na další obohacující prvky. O nových službách projektu pojednává tento článek.

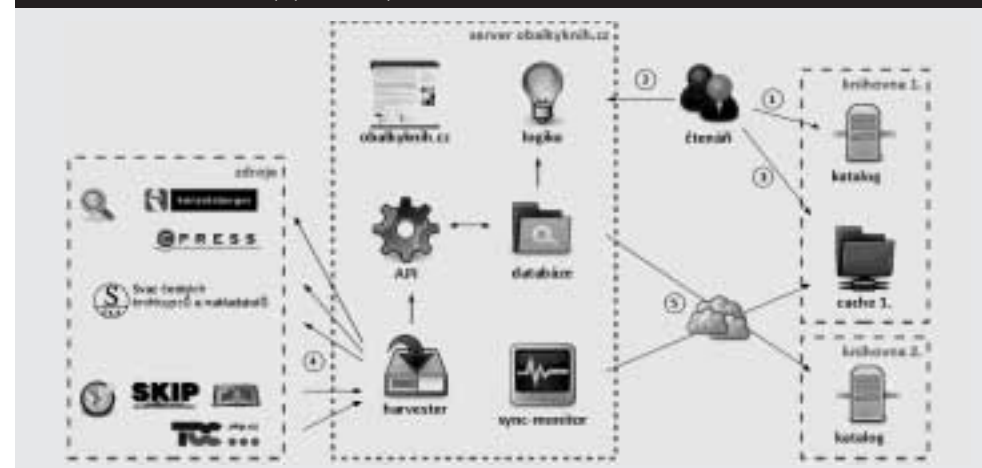
DATABÁZE OBÁLEK KNIH

Cílem projektu *obalkyknih.cz* je vytvoření databáze obálek knih, která by byla knihovnám přístupná jako webová služba umožňující snadnou integraci obálek do knihovního katalogu. Samotný software je přitom vyvíjen jako Open Source Software hostovaný na [sourceforge.net](http://sourceforge.net/projects/obalkyknih) (<http://sourceforge.net/projects/obalkyknih>).

Zdrojem obálek jsou zejména spolupracující nakladatelé a knihkupci, kteří pro knihovny patřící do sdružení SKIP za jistých podmínek souhlasí se zobrazováním obálek svých knih v knihovních katalogích. Dalším zdrojem jsou knihovny, které aktivně skenují obálky knih ze svých fondů a tyto vkládají na obálkový server. Ten zajišťuje potřebnou infrastrukturu pro evidenci obálek, jejich uchovávání a jednotné zpřístupňování.

Systém je navržen tak, že do stránky webového katalogu stačí vložit krátký JavaScript kód, který pro danou knihu stáhne z webu *obalkyknih.cz* obohacující informace a ty na stránce zvoleným způsobem vykreslí. Tím se čtenářův prohlížeč (1) při prohlížení katalogu knihovny pokusí stáhnout informace ze serveru *obalkyknih.cz* (2). Aplikační logika dohledá požadovaný obrázek, skenovaný obsah a další prvky v databázi. Současně si identifikátor knihy zapíše pro pozdější prohledávání zdrojů obsahu. Podle adresy stránky, ze které čtenář přistupuje, určí knihovnu a přesměruje prohlížeč čtenáře na nejbližší cache server obsahující kopii souboru (3).

Obr. 1. Celkové schéma architektury systému *obalkyknih.cz*

Současně s poskytováním prvků ve webových katalozích probíhá stahování nových prvků z různých zdrojů (4). Podle postupu při získávání obálek můžeme tyto zdroje rozdělit do následujících kategorií:

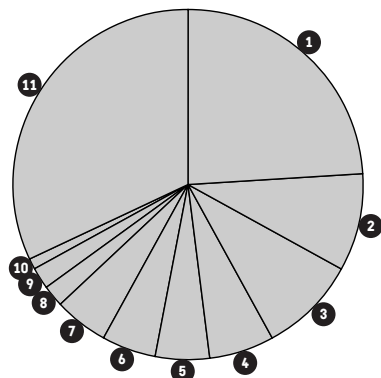
1. Skenované obrázky vkládané „ručně“ přes webové rozhraní *obalkyknih.cz*.
2. Obálky vkládané automatizovaně pomocí webového API spolupracujícími institucemi.
3. Dotazování poskytovatelů na každé neznámé ISBN (pull přístup).
4. Pravidelné čtení seznamu nových ISBN vydavatele a jejich stahování (push přístup).

Stahovaná data jsou držena v primární databázi na serveru *obalkyknih.cz*. Pro omezení zátěže je však možné nakonfigurovat několik cache serverů, které periodicky stahují nové prvky z primární databáze. Server *obalkyknih.cz* databáze pravidelně mezi cache servery aktualizuje a ověřuje jejich dostupnost (5).

Výsledkem integrace je oživení webového katalogu knihovny. Čtenáři jsou na fotografie produktů zvyklí z různých internetových e-shopů, obálky knih jsou samozřejmostí také na webech knihkupců, právem je tedy očekávají i v knihovních katalozích.

Není proto divu, že už během prvních měsíců dosáhla využívanost služby počtu 73 registrovaných knihoven s více než milionem dotazů denně. Neaktivnějšími knihovnami vzhledem k počtu dotazů za měsíc jsou:

Č.	Název knihovny	Počet dotazů
1.	Národní knihovna ČR	24 %
2.	Moravská zemská knihovna Brno	9 %
3.	Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje	9 %
4.	Masarykova univerzita v Brně	6 %
5.	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové	5 %
6.	Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích	5 %
7.	Univerzita Karlova v Praze	5 %
8.	Krajská vědecká knihovna v Liberci	2 %
9.	Krajská knihovna Karlovy Vary	2 %
10.	Knihovna Akademie věd ČR	1 %
73.	Ostatní	32 %

V době špiček, které kopírují běžnou pracovní dobu, se zátěž pohybuje kolem 30 dotazů za sekundu. Obálkový server zvládá toto množství dotazů bez větších problémů díky vhodným algoritmům a dostatečnému výkonu. Další vývoj závisí na tom, kolik nových knihoven se do systému zapojí.

NOVÉ SLUŽBY

Vývoj služeb obálkového serveru se však tímto nezastavil. Na přání uživatelů jsme provedli řadu změn a rozšíření. Nyní si je postupně představíme:

Identifikátor knihy

Tradičním problémem v knihovnickém světě je jednoznačná identifikace knížky. O tu se snaží různé iniciativy s většími či menšími úspěchy. Obálkový server proto ke knížce eviduje celou řadu identifikátorů – 13místné ISBN (EAN kód), OCLC, LCCN či v Národní knihovně čerstvě vznikající národní identifikátor záznamu. Na knihu se pak dá odkázat kterýmkoliv z těchto identifikátorů.

Kromě toho se ke knížce evidují také základní bibliografické údaje (název, autor, nakladatel, rok vydání). Tyto údaje jsou jednak použity při zobrazování informací o knížce čtenáři, výhledově však také počítáme s možností identifikace knihy i pomocí těchto „OpenURL“ údajů. Zápis 13místného EAN kódu navíc umožňuje evidovat nejen obálky knížek, ale případně i jiné doprovodné předměty – audiovizuální nosiče CD/DVD apod.

Obsahy knih

Užitečnou funkcí čtenářského katalogu je také možnost prohlédnout si obsah knížky. Pro zajištění této služby navazuje server *obalkyknih.cz* na projekt TOC Národní knihovny ČR (<http://toc.nkp.cz>), který nabízí spolupracujícím knihovnám jednotnou linku skenování obálek a obsahů knih. Pro obsahy vytváří také textovou OCR vrstvu, stažený PDF soubor s obsahem je tudíž prohledávatelný. Zapojené knihovny takto doposud zpracovaly celkem cca 30 000 knih.

Pro server *obalkyknih.cz* slouží projekt TOC jako zatím jediný zdroj obsahů knih. I když 30 000 knih tvoří zdánlivě pouze nepatrnou část knižní produkce, jde zejména o nové a často žádané české knihy a díky pečlivému výběru je tak reálné využití prakticky mnohem větší.

Server *obalkyknih.cz* nabízí ke knížce z knihovního katalogu jak odkaz na PDF dokument se samotným obsahem knihy, tak náhledový obrázek první stránky obsahu. Dále je možné ke knížkám stáhnout textovou verzi obsahu pro případnou indexaci vyhledávacím mechanismem knihovního katalogu, čímž je čtenáři umožněno vyhledávat knížky v katalogu i zadáním slov z obsahu.

Recenze, anotace, čtenářská hodnocení

Ke knihám jsou dále evidovány anotace a recenze. Zde mezi hlavní zdroje patří databáze SČKN, o zpřístupnění cenné databáze Městské knihovny v Praze se jedná. Projekt *obalkyknih.cz* se v tomto případě snaží přispět integrací různých zdrojů do jednoho přístupového místa.

Kromě toho umožňuje čtenářům zadávat i vlastní hodnocení. Knihu lze hodnotit formou známých „hvězdiček“ či slovním komentářem. Tyto příspěvky podléhají před zobrazením v knihovních katalozích kontrole ze strany správců databáze, přičemž ty s nevhodným obsahem jsou mazány.

Prodejci dané knihy

Vedlejším efektem stahování údajů o knížkách z webů nakladatelů a knihkupců je získání informace o možnosti zakoupení dané knížky. Při stahování informací se proto ukládá i odkaz na knihu na webu knihkupce a také její cena. Pokud má knihovna zájem, může pak čtenáři odkazy, kde je možné danou knížku zakoupit, nabídnout. Odkazy jsou také zobrazeny na stránce knížky na serveru *obalkyknih.cz*. To může čtenáři pomoci, když například ve fondu knihovny už není zbývající volný exemplář knížky.

INTEGRACE DO OPACŮ

A jak postupovat, pokud chcete o obálky knih obohatit i váš katalog? Je to jednoduché – stačí se zaregistrovat na domovské stránce projektu <http://www.obalkyknih.cz>, kde je potřeba vyplnit zejména siglu knihovny a URL adresu vašeho webového katalogu. Adresa URL katalogu je důležitá – při dotazu na obálkový server je kontrolována a obálky se zobrazují pouze na stránkách registrovaných katalogů.

Server *obalkyknih.cz* nabízí dodavatelům knihovních systémů dva způsoby integrace do knihovního katalogu – buď bez programování, kdy stačí pouze do HTML kódu stránky na správná místa

vložit speciální značky, nebo s programováním, kdy si knihovna může definovat způsob zobrazení zcela podle svého uvážení a vkusu.

HTML API

V tomto případě stačí vložit do stránky do sekce zobrazující bibliografické informace o knížce následující HTML kód:

```
<script type="text/javascript" src="http://www.obalkyknih.cz/api/functions.js" />
<script type="text/javascript" src="http://www.obalkyknih.cz/api/custom.js" />

<div class="obalky_book">
  <div class="obalky_permalink">http://aleph.vkol.cz/F?func=find-
&amp;ccl_term=sys=000557276</div>
  <div class="obalky_bibinfo">
    <div class="obalky_title">S eleganci ježka</div>
    <div class="obalky_authors">Barbery, Muriel</div>
    <div class="obalky_year">2008</div>
    <div class="obalky_isbn">9788072942862</div>
    <div class="obalky_oclc"></div>
  </div>
  <div class="obalky_callback" name="obalky_display_thumbnail"></div>
</div>
```

API zajistí nalezení „obalky_book“ sekcí, ve kterých dohledá bibliografické (identifikační) údaje o stránce, dotáže se na příslušnou knížku obálkového serveru a vloží do stránky požadované prvky (v tomto případě obálku).

Důležitým parametrem je „obalky_permalink“ – stálý a neměnný URL odkaz na záznam ve vašem knihovním katalogu. Slouží k jednoznačné identifikaci záznamu z dané knihovny na serveru *obalkyknih.cz*.

JavaScript API

Tato možnost vyžaduje znalost JavaScript programování. Do stránky se opět přidá odkaz na JavaScript knihovnu uloženou na *obalkyknih.cz*. Ta disponuje funkcemi, kterým se předají bibliografické údaje knížky a funkce vrátí další obohacující prvky – rozměry a URL obrázku s obálkou, náhledový obrázek a PDF adresa obsahu, seznam anotací či recenzí apod.

Je pak plně v režii knihovny, jakým způsobem prezentuje získané údaje. Pomocí JavaScriptu je možné stránku s knihovním záznamem pozměnit a vložit do ní získanou obálku, obsah, anotaci apod. Jediným požadavkem ze strany projektu je, aby obrázek obálky bylo možno prokliknout a vedl na vrácenou URL (typicky na stránku o knížce na webu *obalkyknih.cz*).

Podrobný popis všech JavaScript funkcí včetně ukázkového kódu je uveden na stránce projektu.

Podpora v knihovních systémech

Pro knihovní systém Aleph společnosti Ex-Libris je na stránkách projektu popsán podrobný návod, jak lze integraci provést. Dodavatelé dalších knihovních systémů slíbili podporu pro nové rozhraní v nejbližší době.

DALŠÍ VÝVOJ

V následujících fázích projektu plánujeme provést celou řadu dalších zlepšení a rozšíření:

Systém Doporučování literatury

Tento systém slouží čtenáři k nabízení odkazů na knížky, které nějakým způsobem souvisí s jím

právě prohlíženou knihou. Tyto systémy mají svůj původ ve větších e-shopech, kde se zákazníkovi nabízí zboží, které spolu s právě prohlíženým zbožím koupili předešlí zákazníci.

Doporučování literatury lze opřít buď o údaje o výpůjčkách knih (kdy sledujeme kombinace spolu vypůjčených knih), nebo se k určení podobnosti spokojíme s pouhým zobrazením stránky záznamu o knížce. Pokud si v katalogu více různých čtenářů nezávisle na sobě v rámci svého „sezení“ prohlédne stejnou kombinaci knih, tyto knihy spolu pravděpodobně souvisejí. Míra pravděpodobnosti je pak dána frekvencí prohlížení této kombinace.

Systém *obalkyknih.cz* nemá údaje o výpůjčkách čtenářů, na druhou stranu má však bohaté údaje o zobrazovaných knihách v knihovních katalozích. Díky tomu může budovat statistický model potřebný pro vytvoření párů souvisejících knih (často společně prohlížených), a tyto katalogy nabídnout pro zobrazení čtenáři. Tuto znalost může budovat napříč katalogy všech zapojených knihoven, doporučovat však může pouze knížky, které má knihovna ve svém v katalogu.

Deduplikace záznamů

V tuto chvíli se jednotlivé prvky databáze (obálka, obsah, hodnocení, recenze apod.) váží vždy na konkrétní knihu. Pokud má však knížka třeba více vydání, některé údaje by bylo vhodné sdílet. Typicky se například nemění celkové hodnocení díla, obsah bývá také často téměř shodný. Z těchto důvodů plánujeme agregovat více různých vydání díla a v případě, že to není na závažnou věc, nabízet obálku, obsah či hodnocení alespoň z jiného vydání.

S tím souvisí také podpora ISSN identifikátoru a logika zobrazování obálek u seriálových řad, zpracování vícesvazkových děl apod.

Dostupnost knihy v jiných knihovnách

Deduplikováním bibliografických údajů různých knihoven je možné také zobrazovat odkazy na knížku do webových katalogů jiných knihoven. To má pro čtenáře smysl zejména tehdy, když ve vaší knihovně už není zbývající volný exemplář knížky, případně může informace sloužit pro meziknihovní výpůjční službu.

Další rozšiřování báze dat

Dlouhodobým úsilím je komunikace s nakladateli a knihkupci za účelem dalšího rozšiřování databáze *obalkyknih.cz*. Výhoda pro knihkupce je zřejmá – knihovny, případně server *obalkyknih.cz*, umožňují čtenáři knížku u daného knihkupce zakoupit.

Registrace nového knihkupce nebo vydavatele je přitom snadná. Využívá stávající de-facto standard agregačních služeb serverů *zbozi.cz* či *heureka.cz*, pro které knihkupci už teď nabízejí seznam svých knih ve formě stažitelného periodicky aktualizovaného XML souboru s popisem svého zboží. Stejný formát souboru je používán i serverem *obalkyknih.cz*.

ZÁVĚR

Primárním úkolem projektu *obalkyknih.cz* je agregace různých zdrojů informací o knížkách do jedné snadno použitelné webové služby. Centralizované řešení služby přitom velmi zjednodušuje logiku aplikace a ulehčuje její administraci.

Systém *obalkyknih.cz* se za poslední období proměnil z prosté databáze obálek na platformu, která věrně modeluje knihovní svět. Eviduje knížky, obálky, obsahy, knihovny a jejich knihovní záznamy, nakladatele či knihkupce a jimi nabízené zboží. Eviduje čtenáře, jimi prohlížené knížky a jejich hodnocení.

Služby systému *obalkyknih.cz* využívá celá řada knihoven všech velikostí i zaměření. Navíc trend v zapojování nových knihoven je pořád rostoucí.

Pokud chcete svým čtenářům nabídnout moderní služby bez velkého úsilí, služba *obalkyknih.cz* tak může být dobrým začátkem i pro vás.

NOVÁ BUDOVA SPLNILA OČEKÁVÁNÍ...

Foto archiv autora

Novostavba Univerzitního centra uprostřed krajského města Zlín přivítala své návštěvníky poprvé v červnu roku 2008. V jeho prostorách se nachází rektorát a knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Budova za 380 mil. Kč je součástí komplexu, který bude doplněn Kongresovým centrem, jenž je v současné době ještě ve výstavbě. Autorkou architektonického řešení celého areálu je prof. Ing. arch. Eva Jiříčná. Na místě asanovaných Masarykových škol ve Zlíně tak vznikla zatím první část jedinečné výstavby, která se

svým vzhledem vymyká původní funkcionalistické architektuře města. O samotné budově a celém komplexu by se dalo popsat jistě více stran, nás však zajímala zejména Univerzitní knihovna, která v jižní části sedmipodlažního Univerzitního centra našla své zázemí. Knihovna zabírá plochu téměř 2500 m², nabízí 370 studijních míst, z nichž je 216 vybaveno počítači, a je dimenzována na 13 000 uživatelů. Společně s ředitelem knihovny PhDr. Ondřejem Fabiánem jsme nahlédli do minulosti, přítomnosti i budoucnosti knihovny.

▣ **Knihovna sídlí v nové budově již přes rok a půl, já bych se přesto ráda vrátila ještě trochu zpět. Jaké byly hlavní důvody a předpoklady k tomu, že knihovna získala prostory v této jedinečné stavbě?**

▣ Vedení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně vždy dbalo na to, aby zde byla kvalitní knihovna. Univerzita bez knihovny není univerzitou. Proto již v minulosti prošla knihovna stěhováním do většího objektu. S rozvojem univerzity se pochopitelně musí rozvíjet i knihovna, proto zde byla znovu jasná potřeba rozsáhlejších, modernějších a reprezentativnějších prostor. Vedení si to dobře uvědomovalo, a proto od začátku počítalo s tím, že se knihovna do této nové budovy přesune.

▣ **Jaké máte zkušenosti s jednáním se světozně uznávanou architektkou Evou Jiříčnou?**

▣ Osobně jsem se s ní nesešel, v té době jsem ještě funkci ředitele knihovny nezastával. Od kolegů však vím, že profesorka Jiříčná dohlížela na průběh stavby velmi pozorně. Musím ocenit zejména fakt, že budovu od začátku jasně koncipovala jako skutečnou knihovnu a brala v potaz naše reálné potřeby. Ze zkušeností vím, že ne u všech nových knihoven tomu tak bývá.

▣ **Jak fungovala spolupráce knihovny s projektanty a dodavateli? Mohla do celého procesu knihovna příznivě zasahovat?**

▣ Ano, ještě před zahájením stavby proběhla řada schůzek, kde jsme mohli definovat naše potřeby nebo vznášet připomínky. Pochopitelně to mnohdy nebyla úplně jednoduchá jednání, ale naše názory nebyly brány na lehkou váhu. Také jsme navštívili několik moderních knihoven, abychom se mohli inspirovat novými trendy. Myslím, že tohle všechno se na finální podobě a provozu budovy projevilo.

▣ **Je pravda, že knihovna měla být původně větší, ale potom její část zabral rektorát?**

▣ Nikoliv. Od počátku se pracovalo s myšlenkou, že Univerzitní centrum, které výstavbou vznikne, bude nabízet kromě moderní knihovny také administrativní prostor, který vzhledem k obrovskému rozvoji naší univerzity také chyběl. Prostor vyhrazený knihovně je velkorysý. Veškerá dokumentace ještě před začátkem samotné stavby jednoznačně udávala, že část budovy bude tvořit knihovna a část rektorát.

▣ **Vyhovují tedy knihovně získané prostory a zajišťují její rozvoj do budoucna?**

▣ Myslím, že knihovna získala v nové budově výtečné podmínky. Je zde dostatečné množství studijních míst i dostatek prostoru pro naše fondy. Knihovna byla pochopitelně stavěna s výhledem na několik desetiletí dopředu, takže i směrem do vzdálené budoucnosti máme odpovídající prostory zajištěny.

▣ **Našeho kolegu zarazila při návštěvě knihovny skutečnost, že na budově nenalezl informaci (ceduli), že v ní knihovna sídlí. Jak je tomu nyní?**

▣ Na plášti budovy je skutečně pouze velké logo naší univerzity. Informace o umístění knihovny je zatím k dispozici ihned po vstupu do objektu. V současné době totiž stále probíhá výstavba druhé části areálu, který navrhovala prof. Jiříčná, a to Kongresového centra, jehož investorem je Statutární město Zlín. Po ukončení stavebních prací vznikne mezi objekty nádvoří. Právě tam bude umístěn odpovídající orientační systém. Nicméně po přestěhování do nových prostor se nám velmi zvýšil počet externích čtenářů. To jasně ukazuje, že k nám bez problémů trefí nejen studenti, ale i široká veřejnost.

▣ **V knihovně jsou upozornění, kdy se studenti nalézají v klidové zóně, a naopak studovny, kde se komunikovat může... Vedly k tomuto řešení nějaké špatné zkušenosti z dřívější doby, nebo je to jeden ze současných trendů?**

▣ K těmto krokům nás vedl jeden jediný důvod, a to nadměrný hluk v knihovně. Jsme rádi, že se u nás studenti setkávají a komunikují mezi sebou,

přece jenom bychom však rádi dodrželi původní poslání akademické knihovny, které říká, že knihovna je klidným místem pro nerušené studium. Hlavním cílem těchto opatření není donutit naše uživatele v knihovně mlčet, ale ukázat jim, že zde existují prostory, kde spolu mohou nahlas komunikovat a přitom tím neruší ostatní čtenáře.

▣ **Je rok a půl dostatečně dlouhá doba k tomu, abyste mohl říci, zda nové umístění knihovny naplnilo všechna očekávání?**

▣ Podle mého názoru už hodnotit můžeme. Pochopitelně nám chvíli trvalo, než jsme se na novém místě zabydleli a naši uživatelé zorientovali. Přece jenom stěhování z relativně malých prostor do takto velkého objektu je poměrně velký skok. Celkově si však myslím, že nová budova splnila očekávání a posunula naši knihovnu, potažmo celou univerzitu, zase o stupínek výš.

▣ **Jaké nejdůležitější pozitivní změny mohou nyní uživatelé zaznamenat?**

▣ Především jsme získali velmi reprezentativní objekt s dostatkem prostoru. To je velmi důležité pro celkový rozvoj knihovnických služeb. Uživatelé oceňují zejména moderní vybavení knihovny, dostatek kvalitních počítačů nebo větší počet individuálních studoven. S přechodem na technologii RFID jsme také zrychlili odbavení u výpůjčního pultu, uživatelé si navíc mohou knihy půjčovat sami přes Selfcheck. V budově se nachází také restaurace. Po přestěhování do nového objektu se nám zvýšila návštěvnost a velmi podstatně také realizované výpůjčky, což signalizuje, že zájem o naše služby určitě vzrostl.

Boční pohled na knihovnu

Sklo je v interiéru knihovny významným prvkem

Foto © Ivan Němec

Čtárna

Místa k posezení doplňuje zeleň

Studijní místa s počítači

Vstupní schodiště

Foto archiv knihovny

■ A naopak, máte již za sebou nějakou negativní zkušenost?

☒ S přechodem do nové budovy se vždy vyskytnou počáteční problémy. Nemyslím si však, že by se jednalo o něco zásadního. Po roce a půl provozu mohu prohlásit, že knihovna slouží svým účelům velmi dobře.

■ Pro knihovnu byl vyráběn nábytek a zařízení na míru. Jste s ním nyní spokojeni?

☒ Celkové vybavení interiéru knihovny (a vlastně celé budovy) včetně nábytku bylo děláno na míru a myslím, že v tomto ohledu panuje všeobecná spokojenost. Také kolegové regály a police v podzemních prostorách knihovny naplňují naše očekávání.

■ Na závěr trochu odbočím od stavby... Zajalo mě, že knihovna spravuje mimo jiné také velmi cennou kolekci dokumentů v oblasti kožedělné literatury, můžete nám o ní prozradit více informací?

☒ To všechno vychází z historických souvislostí. Kožedělná technologie, obuvnictví nebo plastikářství jsou obory, které jsou ve Zlíně vyučovány dlouhodobě. Proto zde máme již z minulosti velkou kolekci takovýchto knih a časopisů, kterou se navíc snažíme doplňovat o aktuální tituly. K tomu jsme převzali zaniklé knihovny podniků Svit a Spur, v nichž se nachází také celá řada publikací s touto tematikou. Knihy z obou těchto knihoven postupně zpracováváme a zařazujeme do fondu. Materiály jsou pak pro naše uživatele dostupné ve standardním režimu.

■ Od nového roku byla spuštěna nová webová stránka www.tomashata.com, podílela se knihovna na tomto projektu?

☒ Ano, a to naprosto zásadně. Nicméně původní myšlenka vznikla na univerzitě a naše knihovna byla zpracováním tohoto projektu pověřena. Webové stránky jsou jeho dílčí součástí. Jako univerzita, která nese jméno Tomáše Bati ve svém názvu, jsme chtěli nabídnout co nejvíce dostupných informací k této osobnosti každému, kdo o ně projeví odborný nebo soukromý zájem. Na Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně i na další instituce přichází řada podnětů a dotazů k životu Tomáše Bati, k působení jeho firmy, k vývoji Zlína a podobně. Je třeba mít přehled o různých zdrojích informací. Podařilo se nám shromáždit dosud nejuplněnější seznam publikací věnujících se tématům Tomáš Baťa, firma Baťa, Baťův systém a dalším. Webové stránky obsahují stovky záznamů knih a brožur z České republiky i ze zahraničí, přičemž podklady jsme získali také z mezinárodních databází evropských i světových knihoven. Bibliografii budeme dále průběžně doplňovat. Na vzniku webové stránky se podílela řada zaměstnanců knihovny v čele s PhDr. Zdeňkem Pokludou, který pracoval dlouhá léta jako ředitel zlínského okresního archivu. V roce 2009 pak nastoupil na univerzitu, kde se jeho hlavní činností stalo zpracovávání Baťovských témat.

Za odpovědi děkuje **LENKA ŠIMKOVÁ**

Univerzitní centrum ve Zlíně

FAKTA A ZAJÍMAVOSTI:

► Nová budova Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně – Univerzitní centrum vyrostlo během 18 měsíců na náměstí T. G. Masaryka, slavnostní otevření proběhlo 17. 6. 2008. V tom samém roce získala budova ocenění Stavba roku Zlínského kraje v kategorii občanské vybavenosti.

► Univerzitní centrum sestává ze dvou objektů segmentového tvaru, které jsou od druhého do pátého podlaží oddělené rozměrným proskleným atriem. Stavba má dvě podzemní a pět nadzemních podlaží, v jižní části je umístěna Univerzitní knihovna, severní část je určena pro pracoviště rektorátu UTB. Celý objekt je bezbariérový.

► Do druhého podzemního podlaží je situováno parkoviště pro 150 osobních aut (bude společné s budovou Kongresového centra) a část technického zázemí objektu. V prvním podzemním podlaží je umístěn depozitář knihovny, technické zázemí a kanceláře. Přízemí slouží jako společný nástupní prostor pro obě části budovy, je tu informační pult, šatny, přednáškový sál, učebny, pult na vracení a půjčování knih ad.

► Hlavní nosnou konstrukci tvoří železobetonový skelet, vnější plášť budovy je v kombinaci dvou materiálů – skla a keramiky. Zasklené plochy převažují – tvoří je pásové sestavy oken, zasklené fasády schodišťových věží, zasklené průčelí pátého ustupujícího podlaží a střecha atria.

► V objektu je centrální jednoramenné železobetonové schodiště s podpurným sloupem ve tvaru V, boční dvouramenná schodiště v prosklených věžích s půlkruhovou podestou jsou vyčleněna pro komunikaci rektorátu a knihovny.

► Podlahy ve vstupních prostorách a v atriu tvoří slinutá dlažba o rozměrech 60 x 60 cm, sociální zázemí a komunikační cesty kryje slinutá keramika. Kanceláře a knihovnu pokrývají odolné smyčkové koberce. V učebnách, posluchárně a ochozech atria je položeno marmoleum.

► Dominantním druhem osvětlení jsou zářivky vložené do sádrokartonového podhledu. Stropy ochozů jsou nasvíceny nepřímo podvěšenými zářivkami. Denní světlo atria pomáhá přisvětlit přilehlé prostory, neboť vnitřní stěny a příčky jsou též prosklené.

► Obestavěný prostor Univerzitního centra je 47 910 m³, čistá užitná plocha představuje 9948 m², stavba nad terénem dosahuje výšky 24,55 m. Autory architektonického řešení jsou Eva Jiříčná a Petr Vágner, projekt realizoval Architekt Ai-Design, s. r. o., generálním dodavatelem stavby bylo Konsorcium Metrostav/VW Wachal.

► Po dokončení celého areálu Kongresového a univerzitního centra získá Zlín výjimečnou stavbu; Kongresové centrum bude plnit společenskou a kulturní funkci, Univerzitní centrum se zaměřuje na funkci vzdělávací a informační.

(Čerpáno z propagačních materiálů UTB, Metrostavu a archiweb.cz)

Marketing v knihovně?

Je běžné, že slovo marketing evokuje v mnohých z nás nepříjemné pocity. Možná máme marketing spojen pouze s reklamou a přesvědčováním, že by zákazník měl koupit právě propagovaný výrobek. Nebo si myslíme, že nám obchodníci lžou, jen aby prodali. Patří vůbec marketing do knihoven? Posláním ani prioritou knihoven přece není vydělávat peníze. Proč nás každý den v současné době přesvědčuje reklama v televizi, abychom četli dětem 20 minut denně? Je to reklama, nebo ne? Zkusme si na tyto otázky odpovědět.

Co je co?

Úplně na začátek bude možná dobré si ude-lat pořádek v pojmech. Co je *marketing*? Co znamená *public relations*? Někdy se setkáváme také s pojmem *fundraising*. Co označuje ten?

Marketing jsou veškeré činnosti, jejichž cílem je přinést do organizace peníze. Jeho součástí jsou i **public relations** – vztahy s veřejností. Ty podporují marketing tak, aby přinášel ještě větší příjmy. Čím více je značka nějakého produktu nebo organizace známá, tím se zvyšuje pravděpodobnost, že bude mít úspěch u více zákazníků. **Fundraising** je pak pojem, který se používá především v neziskové sféře a zahrnuje získávání zdrojů pro neziskovou organizaci, a to zdrojů finančních, hmotných a lidských (dobrovolníci). V případě *public relations* se jedná o budování vztahů s klienty a zákazníky s přesahem na veřejnost.

Cílem marketingu je vydělat peníze prostřednictvím **prodeje výrobků nebo služeb**. Účelem fundraisingu je získat peníze, hmotné dary a dobrovolníky prostřednictvím „**prodeje**“ **poslání**. Posláním můžeme rozumět užitek, který má daná organizace pro naši společnost. Úkolem *public relations* je **budování značky a práce na image organizace**. V marketingu a ve fundraisingu prodáváme sami sebe, prezentujeme organizaci, její služby, nabízíme spolupráci atd. V oblasti *public relations* jde o veškeré aktivity, jejichž cílem je, aby o nás pozitivně mluvili jiní. Proto se často *public relations* zužují pouze na komunikaci s novináři, ale patří sem daleko více aktivit.

Peníze nebo zákazník?

V neziskové sféře, kam patří i knihovny, nejde v první linii o vydělávání peněz, ale především o naplnění poslání. To neznamená, že peníze nehrají roli. Fungování knihoven něco stojí a někdo tyto náklady platí. Podnikatelé mají situaci jednodušší. Zpravidla to chodí tak, že zákazník si vybírá produkt a za něj pak platí. V knihovně je to trochu složitější. Službu si vybírá klient, ale platí za ni jen minimálně. Většinu nákladů hradí v tomto případě zřizovatel.

Nestačí tak pouze pečovat o klienta, aby pravidelně navštěvoval knihovnu. Důležité je dbát také na uspokojování potřeb zřizovatele. A to není vždycky jednoduché. Obzvláště tam, kde pracuje v malé obecní knihovně jeden člověk a zastává tam všechny pozice od „uklízečky/uklízeče až po ředitelku/ředitele“.

Strategie – klíč k úspěchu

Jak pro velké, tak pro malé knihovny je důležité, aby měly jasno, co je jejich cílem. Čeho chtějí dosáhnout, jak chtějí v daném městě, městci nebo vesnici působit. Klíčové je, aby byla stanovena strategie. Je knihovna místem, kam si mají děti pouze přijít půjčit povinnou četbu do školy, nebo má být knihovna kulturně vzdělávacím centrem, kde si lidé nepůjčují jen knihy, ale chodí se sem také bavit? Ideální je, když je takový požadovaný stav definován a je napsán na papíře. Měl by být výsledkem společné práce zřizovatele, vedení knihovny a jejich zaměstnanců. Vzhledem k tomu, že knihovny jsou součástí veřejného neziskového sektoru,

je pro ně často důležitější zabývat se svojí značkou a image. Až pak nastupuje marketing, se kterým lze pracovat dál. Proto se nejdříve podívejme na *public relations*.

Public relations

– budování vztahu s veřejností

Konkrétními cíli *public relations* (dále PR) jsou:

1. budování značky organizace, v našem případě knihovny;
2. posilování důvěryhodnosti a transparentnosti těchto organizací.

Při vytváření *public relations* se jedná o všechny **aktivity a činnosti**, které v organizaci realizujete s cílem, aby o vás dobře mluvili jiní. To v běžném životě znamená, že se pracovníkům v knihovně líbí, veřejnost si chválí vaše akce a jejich účastníci je doporučují svým známým, média vás kontaktují a chtějí po vás odborné údaje a stanoviska, úředníci s vámi konzultují, máte dlouhodobou spolupráci s vašimi dodavateli, přibývají vám např. individuální dárci nebo dobrovolníci, pořádáte akce, které se opakují a stávají se tradicí, kontaktují vás zájemci, kteří chtějí pracovat přímo u vás v knihovně.

Toto vše jsou příklady výstupů aktivit v oblasti *public relations* – ale jaké aktivity to tedy jsou? Dají se shrnout do šesti oblastí:

1. posilování firemní kultury a image organizace;
2. provozování webových stránek;
3. vydávání tištěných materiálů;
4. pořádání akcí;
5. komunikace s důležitými partnery (např. zřizovatelem) a dalšími subjekty;
6. komunikace s médii.

Public relations obsahují aktivity směřující dovnitř organizace, tzv. interní PR, a aktivity směřující navenek – externí PR. Oba tyto směry však nelze oddělovat, prolínají se navzájem všemi šesti uvedenými oblastmi. PR tak přímo ovlivňuje manažery a ředitele, kteří mají na starosti řízení a vedení organizace.

Zásadní v *public relations* je, že každý zaměstnanec nebo dobrovolník je reprezentantem knihovny. Je třeba s ním pracovat interně tak, aby jeho chování navenek (externě) posilovalo dobré jméno organizace, její značku.

Z tohoto pohledu je každý zaměstnanec nositelem značky knihovny. Z hlediska interního PR je důležité zajistit funkční interní komunikaci a se zaměstnanci aktivně pracovat.

Uvědomme si, jak těžkou situaci mají malé knihovny, kde jejich chod zajišťuje jen jeden člověk. Jméno knihovny se téměř rovná jménu daného člověka. To je pozice velmi náročná a nese s sebou spoustu odpovědnosti.

Firemní kultura a image knihovny

Předně je třeba si ujasnit, jak chápat fenomén firemní kultury, co obsahuje a co přináší její rozvoj. **Firemní kultura je představa o organizaci vycházející z filozofie, poslání, vize a cílů organizace**. Má-li být funkční, musí být podporována chováním celé knihovny a jejich zaměstnanců. Navenek i zevnitř.

Tvoří ji:

- poslání a vize knihovny;
- logo, design (jednotný vizuální styl – barvy, grafika – tiskoviny, vzhled internetových stránek);
- komunikace organizace (prezentace knihovny na veřejnosti, reklama, dostupnost informací o organizaci);
- interní vztahy (prostředí a klima v knihovně, úroveň osobních vztahů včetně konvencí tykání či vykání, výměna informací mezi knihovnou a pracovníkem);
- zvyklosti (systém hodnot, tradic, historek, vzhled prostředí, v němž lidé pracují, jejich úprava a chování, odměny a sankce, žádané způsoby chování spolupracovníků organizace);
- image knihovny (celkový obraz organizace vnímaný jejím okolím).

Doporučuje se například uspořádat pro pracovníky výroční setkání, slavit svátky nebo narozeniny, nezapomínat na zapojení rodinných příslušníků nebo bývalých zaměstnanců. Ve větších organizacích má smysl vydávat interní tiskoviny nebo elektronický news-letter. Svoji funkci mají i vývěsky nebo nástěnky, kde je možné lidi či výkony ocenit.

Nastavení a následné sdílení pravidel firemní kultury je dlouhodobý proces a neobejde se bez mezilidského „pnutí“. Standardy, které

jeden člověk akceptuje jako rozumné a bezproblémové, může jiný brát velmi úkorně.

Image knihovny

Image je pověst a obraz organizace na veřejnosti. Má tři složky:

- sebevnímání;
- pohled druhých;
- přání druhých.

Ideální samozřejmě je, jestliže všechny tři složky image jsou značně podobné – např. organizace se vidí jako otevřená změnám, okolí ji hodnotí jako dynamickou a přeje si, aby taková zůstala.

Silným a zároveň křehkým prvkem image organizace je její pověst. Může ji ohrozit pomluva propuštěného zaměstnance, nepořádek v dokumentech, problematický klient – možnosti si umíte představit. Važte svoje reakce na tato ohrožení! Někdy je na místě rázný zásah, dementi v tisku, hrozba žalobou, někdy je naopak nejvhodnější volbou zatnout zuby, vydržet a nereagovat.

Zde lze doporučit, abyste situace, které vyjadřují jako ohrožení pověsti organizace, vždy posuzovali s nezávislým člověkem, nejlépe s několika lidmi. Vnesou do vašeho uvažování nadhled oproštěný od emocí, a rozhodnete se tak racionálněji.

Marketing v knihovně

Z celkové strategie knihovny se odvíjí také strategie v marketingu. Ta musí vycházet z přemýšlení o klientovi. Klient je alfa a omega úspěšné nabídky služeb. I pro knihovnu. Co vlastně potřebujeme, abychom byli schopni využít marketing tak, aby knihovně přinášel přízeň klientů, finance a nemíjel se účinkem?

Je možné postupovat podle následujících jednoduchých strategických kroků:

1. **Pro koho?** Kdo je skupina lidí nebo organizací, kterým chcete něco nabídnout (a nemusí to být za peníze)?

2. **Kolik jich je?** Víte, jak je vaše skupina rozskáhlá, kolik jedinců (nebo organizací) obsahuje?
3. **Kde jsou?** Znáte jejich bydliště, popřípadě sídlo? Víte, kam chodí? Jaká místa nejvíce navštěvují? Jak se k nim dostanete?
4. **Kdo jsou? Znáte je?** Jaké jsou jejich opravdové potřeby? Kdo se jich zeptal? Jak víte, že takové potřeby opravdu mají? Jaké knihy, noviny nebo časopisy nejvíce vyhledávají, jaké pořady sledují nebo poslouchají v televizi nebo rádiu?

Pomůckou pro popis jednotlivých cílových skupin – segmentů – mohou být následující kritéria, která jsou pro danou cílovou skupinu společná:

1. **demografické ukazatele** – pohlaví, věk, výše příjmů, úroveň vzdělání, náboženství, povolání atd.
2. **psychografické ukazatele** – motivace, hodnoty, životní styl apod.
3. **geografické ukazatele** – lokace/umístění, komunita ve městě/regionu, apod.

Služba není výrobek

Sektor služeb, kam knihovny bez diskuse patří, pracuje odlišně od odvětví, kde se prodávají výrobky. Nabízet služby je složitější, než nabízet výrobky. Představa, že marketing a public relations se budou dělat stejně při prodeji jogurtů jako při nabídce kurzů asertivity nebo při půjčování knížek, je mylná.

Výrobky mají oproti službám obrovskou výhodu – klient nebo zákazník se jich může dotknout. Může je porovnávat, vyzkoušet, líbí se mu jejich obal a v případě, že se s nimi něco stane, může je vyměnit nebo nechat opravit. Ten, kdo výrobky produkuje, má zase výhodu, že se výrobky dají skladovat, někdy i dělit a často je jeden jako druhý.

U služeb je to úplně jinak. Nejdou skladovat, rozdělit, nelze je zabalit do obalu. Jak jednou službu spotřebujete, nelze ji vrátit. Služby jsou závislé na lidském výkonu – službu poskytuje ve většině případů právě člověk. Z tohoto důvodu může být nabízená služba pokaždé jiná podle toho, kdo ji poskytuje a jaké má zrovna „aktuální naladění“.

Výhodné je, pokud jste schopni službě dát „hmatatelné“ znaky. Klient to jednoznačně

ocení, neboť bude službu lépe vnímat a bude mít možnost porovnávat. Služby se dají zhmotnit následujícími způsoby:

1. **Zabalte je** – místo pěkné krabice použijte zajímavý leták, který přinese podstatné informace o poskytované službě. Jako kvalitní obal funguje i prostředí, kde služba probíhá – decentně vymalovaná, voňavá a uklizená místnost, teplo, dobré občerstvení, fungující a uklizené sociální zázemí.
2. **Vytvořte reklamační řád** – hledejte možnosti, jak zajistit, aby služby byly co nejvíce na stejné úrovni, i když je poskytují různí pracovníci. Vytvořte kritéria, která musí být naplněna a metodické postupy, podle kterých je nutné postupovat, školte případné poskytovatele služeb, které najímáte. Pokud je klient nespokojen, nalezněte způsoby, jak v případě oprávněné reklamace postupovat – vrácení části nebo celé částky, další služba zdarma apod.
3. **Vymyslete, co dát klientovi poté, co u vás službu spotřeboval** – členství v klubu knihovny, malý dárek, bonbón na odchodu, užitečné materiály...

Reklama nebo...

Na závěr nám schází jen odpověď na otázku, zda je kampaň společnosti Celé Česko čte dětem propagující každodenní dvacetiminutové čtení dětem reklamou? Jde o klasickou osvětu, která patří do public relations. Informace směrem k veřejnosti byly zpracovány do TV spotů, které v současnosti řadíme do tzv. sociální nebo veřejně prospěšné reklamy.

Pokud vás téma marketingu, public relations a třeba i fundraisingu zajímá, můžete se podívat na stránky www.neziskovky.cz, kde naleznete další možnosti prohlubování znalostí a dovedností v těchto oblastech.

MAREK ŠEDIVÝ > sedivy@neziskovky.cz

Ing. MAREK ŠEDIVÝ

Ředitel obecně prospěšné společnosti Neziskovky.cz, lektor a konzultant. Absolvoval Českou zemědělskou univerzitu v Praze a řadu kurzů zaměřených na management, marketing, public relations a lektorské dovednosti. V době studií absolvoval jednoroční pobyt v USA, kde studoval vybrané kurzy na University of Minnesota. V současné době dokončuje doktorská studia na Provozně-ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Praze. Během čtyřměsíčního pobytu v rámci Fulbright-Masarykova stipendia na jaře a v létě 2009 absolvoval Mini MBA pro neziskové organizace na University of

St. Thomas v Minneapolis. Specializuje se na strategické plánování a řízení, fungování správních rad, public relations a marketing neziskových organizací. Je členem Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, členem Aliance lektorů a konzultantů neziskového sektoru při Neziskovkách.cz a spolupracuje s International Capacity Building Alliance. Je spoluautorem publikací *Úspěšná nezisková organizace* a *Role správní rady v řízení neziskové organizace*. Přispívá do řady odborných periodik.

DO ČÍSLA přispěli

- **Bc. Eva Cerniňáková** – Knihovna Jabok (Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická), Praha
- **Jan Horgoš** – Občanské sdružení Brněňští otaku, programový koordinátor Animefestu, překladatel
- **Mgr. Simona Chlumská** – Knihovna Filosofického ústavu AV ČR, v.v.i., Praha
- **Lucie Macháčková** – Městská knihovna Kutná Hora
- **Mgr. Kateřina Slušná** – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s., Praha
- **Mgr. Marta Svobodová** – Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha
- **Mgr. Martin Šárky** – Knihovnicko-informační centrum, Ústav výpočetní techniky MU, Brno
- **Ing. Marek Šedivý** – Obecně prospěšná společnost Neziskovky.cz, Praha
- **Mgr. Danuše Štefková** – Knihovna Matěje Josefa Sychry, Žďár nad Sázavou
- **Mgr. Lenka Václavíková Antošová** – Knihovna města Hradce Králové
- **Bc. Klára Zemanová, DiS.** – Informační studia a knihovnictví – FF MU, Brno

Klub dětských knihoven a jeho lidé

Klub dětských knihoven oslavil v loňském roce patnácté narozeniny. Za léta své existence se stal největší a zcela určitě i nejaktivnější odbornou sekci Svazu knihovníků a informačních pracovníků. V současné době má více než 300 členek tzv. „děvčátek“ a jednoho čestného člena, výkonného tajemníka SKIP, dr. Romana Giebische. Klub tvoří 12 regionálních Klubek, vrcholným koordináčním orgánem je mozkový trust. Trust, čili vedení KDK, to jsou především předsedkyně regionálních klubek a garantky celostátních klubových projektů. Klub má jako každá správná instituce i vlastního tajemníka. V této roli exceluje Stáňa Benešová, ředitelka novapacké knihovny. Šedou eminencí, dobrým duchem a hybným motorem KDK byla a je Zlata Houšková, tajemnice „velkého“ SKIPu.

Členky KDK sdružuje především úsilí o podporu dětského čtenářství, hledání stále nových forem práce se čtenáři i nečtenáři a vlastně všechno, co přispívá k rozvoji a zlepšování služeb dětem. Členky KDK vzájemně velmi úzce spolupracují, informují se o svých aktivitách, ochotně si vyměňují nápady, vymýšlejí nové projekty. Rády a hojně se účastní vzdělávacích aktivit a nabyté zkušenosti potom ihned praktikují při svých činnostech s dětmi. Členky KDK „hltají“ dětskou literaturu mnohem více než samotní dětské čtenáři. Pro vzájemnou komunikaci využívají především elektronickou konferenci „Andersen“, která vznikla nejprve jako komunikační kanál pro první společnou Noc s Andersenem. Dnes je otevřenou elektronickou konferencí pro „děčkaře“; pravděpodobně je nejživější a nejkreativnější českou oborovou e-konferencí vůbec.

Netroufla bych si říci, zda všechny dobré „děčkařky“ musí být nutně i členkami KDK, ale mohu říci, že mnoho knihovnic si svou práci s dětským čtenářem už vůbec bez KDK nedovede představit. „Děčkařka“ – toto nové

slovo v české slovní zásobě – označuje všechny ty úžasné, kreativní a skromné osobky, které se pohybují po českých dětských knihovnách, po večerech si doma připravují besedy a soutěže pro děti, malují plakáty, vyrábějí loutky, převlékají se do kostýmů, a vůbec si neuvědomují, jak obrovskou a záslužnou práci s naprostou samozřejmostí každý den vykonávají. Dovolím si použít výrok Mirky Čáповé z Uherského Hradiště, jedné z duchovních matek úžasného projektu Noc s Andersenem, který pronesla na Valné hromadě KDK a semináři *Mozkobraní* ve Svitavách v listopadu 2008: „*Kdyby nebylo KDK, musely bychom si ho vymyslet.*“ A za sebe ještě dodatek: „*Kdyby nebylo děčkařek, nebyli by v Česku dětské čtenáři.*“

Jak to vše začalo

Možná by se nyní hodila malá exkurze do roku 1994, tedy do doby, kdy Klub vznikl. Nikdy nic „nevznikne“ samo od sebe, za každým počínem stojí obrovské úsilí konkrétních lidí. O lidech, jejichž nadšení a práce stojí právě za vznikem Klubu dětských knihoven, jsou následující řádky. Napsala je historicky první předsedkyně Klubu Božena Blažková. Svůj příspěvek nazvala případně – *Malá pamětnická*.

Pamětníkem se člověk stává nepozorovaně a rychle. Prostě najednou zjistíte, že jste byli přímo u toho, když něco nového vznikalo. V knihovnictví jsem začala pracovat v roce 1966 a díky Květě Lánské z Chrudimi jsem v prosinci roku 1968 měla možnost být přítomna ustavujícího sjezdu Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). V dubnu 1990 jsem se zúčastnila ustavujícího sjezdu obnoveného SKIPu a následně jsem se začala podílet i na práci našeho regionálního výboru. Proč na to vzpomínám?

V devadesátých letech jsme se všichni hodně a rádi scházeli. Akcí nebylo mnoho a v řadě věcí jsme se snažili navazovat na tradiční aktivity s novým obsahem. Obnovily se tak například knihovnické týdny (Břeclav, Rožnov pod Radhoštěm). Díky aktivitě soboteckých knihovnic

Aleny Pospíšilové a Lenky Dědečkové se v roce 1993 v rámci festivalu Šrámkova Sobotka sešlo 15 knihovnic, které si kromě festivalového programu připravily i svůj vlastní knihovnický program. V dalším roce se nás sešlo jednou tolik a řada kolegyně přijížděla jen na den či dva. Vzhledem k tomu, že Sobotka se koná začátkem prázdnin a většina z nás byla v té době matkami dětí školních i předškolních, uvítaly jsme možnost vzít své děti s sebou. Postupně pro ně vznikl i samostatný program. V roce 1994 byl ve čtvrtek 7. července uspořádán Den Svazu knihovníků a informačních pracovníků, který byl zaměřen na představení činnosti Svazu nejen kolegům, ale i veřejnosti. Jednání bylo zaměřeno na téma „mladí lidé v knihovnách“. V závěrech z jednání bylo ustanoveno, že při SKIP začne pracovat skupina zájemců o dětské čtenářství. Základnou se stal regionální výbor SKIP východní Čechy a následující knihovnické týdny v Sobotce (konaly se do roku 2003).

První schůzka Klubu dětských knihoven SKIP se konala v rámci semináře k informační výchově, který pořádala Národní knihovna ČR v Hradci Králové ve dnech 3.–5. října 1994. Činnost nově ustaveného klubu navazovala na tradiční setkávání pracovníků dětských oddělení, které se u nás na východě Čech konalo pravidelně od sedmdesátých let, a na práci aktivu pro práci s dětmi a mládeží při Národní knihovně. Zakládajících členek KDK bylo dvacet tři (řazeno abecedně: Božena Blažková – Pardubice, Miroslava Čáповá – Uherské Hradiště, Jana Černošáková – Hradec Králové, Jarka Dvořáková – Horní Bečva, Eva Filipová – Jičín, Miroslava Frolíková – Kladno, Zlata Houšková – Praha, Vlasta Janáková – Příbram, Zuzana Ježková – Praha, Anna Jindrová – Příbram, Eva Kordová – Turnov, Eva Kubšová – Děčín, Marcela Macháčková – Praha, Dana Nepovimová – Chomutov, Anděla Poslušná – Soběslav, Alena Pospíšilová – Sobotka, Ivana Procházková – Králupy, Božena Solová – Stříbro, Helena Šlesingerová – Plzeň, Naděžda Štěrbová – Čelákovice, Iva Vávrová – Rychnov nad Kněžnou, Marie Vondru – České Budějovice a Dáša Vrchlabská – Ostrava).

Mezi výše uvedenými kolegyněmi je několik známých jmen. Jsou to stále aktivní a nápavitelny knihovnice, které doposud tvoří jádro „mozko-

Božena Blažková, historicky první předsedkyně KDK (vpředu), za ní stojí Stáňa Benešová, tajemnice KDK

Eva Sedláčková, v pořadí třetí předsedkyně KDK

vého trustu“ klubu a garantují některé z aktivit. Před patnácti lety jsme se společně začaly zabývat vlivem rodiny, školy a knihovny na dětské čtenářství. Zajímalo nás, co obecně ovlivňuje čtenářství dítěte a co od nás knihovníků potřebují nejen děti, ale i jejich rodiče a učitelé. Hodně jsme také přemýšlely o tom, jak by měla vlastně vypadat knihovna pro děti a snažily jsme se odhadnout, jak počítače ovlivní nejen naši práci, ale celou společnost.

V úvodu jsem napsala, že jsme se rády scházely a naši první společnou akcí byl knihovnický týden v Sobotce. Je krásné, že i po patnácti letech se stále těšíme na společná inspirativní pracovní i společenská setkání ať již na celostátní či regionální úrovni.

Božena Blažková je i v penzijním věku stále aktivní členkou KDK. Za tu obrovskou práci, kterou na poli „děčkařiny“ vykonala, se jí dostalo kromě samozřejmého uznání kolegů i několika „oficiálních“ profesních ocenění. V roce 2007 byla pasována rytířkou Řádu krásného slova a na loňské Valné hromadě KDK v Brně získala z rukou předsedy SKIPu dr. Víta Richtera Cenu českých knihovníků, tzv. Knihovnickou kapku; ta je obvykle udělována jednou za tři roky jako ocenění za přínos českému knihovnictví.

V pořadí druhou předsedkyní Klubu je bývalá dlouholetá ředitelka jičínské knihovny Lída Košťálová. Její jméno mají všechny děčkařky spojené s jednou z nejlepších oborových akcí *Knihovnickou dílnou*, pořádanou v rámci festi-

valu Jičín – město pohádky. Díky Dílně, již byla Lída po mnoho let garantkou, se dostalo rehabilitace měsíci září, který byl vždy nenáviděn za to, že jím končí prázdniny a doba dovolených, zase začíná školní rok a spolu s ním nás na nekonečně dlouhou dobu opět čekají zapomenuté přezůvky, poznámky v žákovské knížce a rodičovská sdružení. Musím se přiznat, že babí léto v malebném Jičíně, strávené ve společnosti kolegyně a kamarádek, jen velmi těžko nalézá mezi mými profesními zážitky rovnocenného konkurenta.

I třetí z galerie žen, které se za minulých patnáct let vystřídaly na postu předsedkyně Klubu, je úžasná a nezapomenutelná. Eva Sedláčková je bývalou vedoucí ústřední dětské půjčovny Mahenovy knihovny v Brně. V současné době je redaktorkou skvělého a inspirativního dětského magazínu *Pojď si hrát*. Eva se do srdcí knihovnic, učitelek, rodičů, ale především prvňáčků v celé republice zapsala mimo jiné svým projektem *Poprvé do školy – poprvé do knihovny*. Její unikátní projekt získal v roce 2004 cenu Ministerstva kultury ČR v soutěži Knihovna roku v kategorii významný informační počin.

Je ale celá řada dalších kolegyně, které by si v souvislosti s oslavou patnáctin Klubu dětských knihoven zasloužily alespoň kratičkou zmínku, protože bez jejich práce by Klub nebyl tím, čím je, báječnou studnicí nápadů a neutuchající aktivity, která směřuje k jedinému cíli –

k podpoře dětského čtení a čtenářství. Za všechny, které by si zasloužily ne zmínku, ale medaili, jsou to dvě jména: Zlata Houšková, která je hlavou i krkem Klubu, neúnavnou a stále pozitivně naladěnou organizátorkou stojící za všemi klubovými aktivitami, a obětavá a vždy připravená poradit a pomoci Iva Hutářová ze „Sukovky“ (Sukova studijní knihovna literatury pro mládež), která je duchovní matkou ankety *Suk – Čtete všichni* či projektu *Knížka pro prvňáčka*.

O tom, jaký bude Klub dětských knihoven, co bude dělat, jaké aktivity nabídne svým členům a jejich prostřednictvím dětským čtenářům v letech příštích, rozhodujeme my, všichni členové KDK. Máme úplně jiné podmínky, než měl Klub před oněmi patnácti lety, kdy jej tvořily dvě desítky nadšených knihovnic. Knihovny pro děti přestávají děsit přečpanými knižními regály a začínají více vypadat jako pohodlné pokojíčky lákající k četbě, jsou barevnější a veselejší. Podstatně se změnila informační technologie. V každé knihovně svítí monitory počítačů. My si bez nich svou práci už nedokážeme ani představit, a pro děti jsou nesrovnatelně větším lákadlem než knížka. Přesto děti stále čtou. Mezi neaktivnější uživatele dětských knihoven v Česku ale často patří vietnamští školáci. I knížky jsou jiné. Organizovaný zločin už prorostl i do komunity pojídačů ponožek a hrdinou čtenářských deníků není hrdý náčelník Apačů, ale krásný, bohatý, a k tomu ještě charakterní upír.

Vypůjčím si na závěr slova své předchůdkyně Evy Sedláčkové, která mohou být i jakýmsi přáním Klubu k jeho narozeninám: „*Základním předpokladem pro úspěšnou existenci KDK je ochota či dokonce až vnitřní potřeba sdílet – sdílet zkušenosti, nápady, náměty či informace – podpořená ochotou jednotlivých knihovnic dávat (ze sebe) něco navíc s pocitem, že přispívají k rozvoji oboru. Věřím, že nám vydrží i do dalších let.*“

Tolik stručně z historie Klubu a pár zmínek o několika jeho lidech. O společných celoklubových projektech, celorepublikových i regionálních aktivitách a akcích na podporu dětského čtenářství bych chtěla psát příště.

LENKA VÁCLAVÍKOVÁ ANTOŠOVÁ
Foto archiv autorky

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

REGULACE ČINNOSTI KNIHOVEN

Dnešní příspěvek bude věnován tematice vzniku oprávnění činnosti knihoven. Zaměříme se na povinnost zápisu knihoven do obchodního rejstříku a také na situace, kdy je k provozování činnosti knihoven vyžadováno získání živnostenského oprávnění.

V první části se budeme zabývat zápisem knihoven do obchodního rejstříku. V souladu s ustanovením § 34 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku ve znění pozdějších předpisů se do obchodního rejstříku zapisují obchodní společnosti a družstva, zahraniční osoby, fyzické osoby, které jsou podnikateli a mají bydliště v České republice, a osoby, které podnikají na území České republiky, pokud o zápis požádají, a další osoby, stanoví-li povinnost jejich zápisu zvláštní právní předpis. Tento výčet subjektů povinných k zápisu do obchodního rejstříku je konečný, nelze jej tedy rozšiřovat ani zužovat nad zákonem stanovený rámec.

V případě knihoven se bude nejčastěji jednat o poslední případ, kdy v souladu s ust. § 27 odst. 10 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů ve znění pozdějších předpisů se do obchodního rejstříku zapisují příspěvkové organizace, které byly zřízeny územními samosprávnými celky. Tyto příspěvkové organizace bývají v souladu s ust. § 27 odst. 1 zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů zřízeny pro takové činnosti v působnosti územních samosprávných celků, které jsou zpravidla neziskové a jejichž rozsah, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu.

Lze tedy shrnout, že pokud knihovna je subjektem zahrnutým v příslušném taxativním výčtu v obchodním zákoníku, vždy by měla být zapsána v obchodním rejstříku. Návrh na zápis do obchodního rejstříku podává zřizovatel. Tento zápis však není konstitutivní, jak bude dále vysvětleno, neboť knihovny se zapisují až po svém vzniku stanoveném zřizovatelem.

V další části textu se zaměříme na činnosti knihoven resp. oprávnění knihoven takové činnosti

realizovat. Pro zjednodušení se budeme věnovat pouze knihovnám – nekomerčním subjektům. Takové knihovny vznikají v souladu s ust. § 27 odst. 7 zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů dnem stanoveným zřizovatelem v rozhodnutí o vzniku knihovny.

O vzniku vydá zřizovatel zřizovací listinu, která musí obsahovat: úplný název zřizovatele, je-li jím obec, uvede se také její zařazení do okresu, název, sídlo příspěvkové organizace a její identifikační číslo; název musí vylučovat možnost záměny s názvy jiných příspěvkových organizací, vymezení hlavního účelu a tomu odpovídajícího předmětu činnosti, označení statutárních orgánů a způsob, jakým vystupují jménem organizace, vymezení majetku ve vlastnictví zřizovatele, který se příspěvkové organizaci předává k hospodaření, vymezení práv, která organizaci umožní, aby se svěřeným majetkem mohla plnit hlavní účel k němuž byla zřízena. Zejména se uvedou práva a povinnosti spojené s jeho plným efektivním a ekonomicky účelným využitím, s péčí o jeho ochranu, rozvoj a zvelebení, podmínky pro jeho případnou další investiční výstavbu. Dále pravidla pro výrobu a prodej zboží, pokud jsou předmětem činnosti organizace, práva a povinnosti spojené s případným pronajímáním svěřeného majetku jiným subjektům a podobně, okruhy doplňkové činnosti navazující na hlavní účel příspěvkové organizace, kterou jí zřizovatel povolí k tomu, aby mohla lépe využívat všechny své hospodářské možnosti a odbornost svých zaměstnanců. Tato činnost nesmí narušovat plnění hlavního účelu organizace a sleduje se odděleně, a vymezení doby, na kterou je organizace zřízena.

Pokud jde o činnosti realizované knihovnou, rozlišuje zákon dva typy: tzv. **činnosti hlavní**, vycházející z účelu k němuž byla organizace resp. knihovna zřízena, a **činnosti doplňkové**, navazující na hlavní účel knihovny.

Podle § 3 odst. 3 písm. x) zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů není živností činnost organizací zřízených podle zvláštních právních

předpisů vykonávaná v souladu s účelem, pro něž byly zřízeny, čímž se rozumí tzv. hlavní činnosti knihoven (příspěvkových organizací) uvedené ve zřizovací listině. K těmto činnostem tedy není vystavován živnostenský list.

Vedle činností hlavních, pro něž byla knihovna zřízena, je oprávněna vykonávat také doplňkovou činnost, která však musí podle § 27 odst. 2 písm. g) zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů naplňovat následující znaky: navazuje na hlavní účel příspěvkové organizace, je zřizovatelem povolena k tomu, aby příspěvková organizace mohla lépe využívat všechny své hospodářské možnosti a od-

bornost svých zaměstnanců, nesmí narušovat plnění hlavních účelů organizace a sleduje se odděleně.

Jak již bylo zmíněno výše, zřizovací listina by mimo jiné měla obsahovat okruhy zřizovatelem povolené doplňkové činnosti, čímž je dán základní rámec, v němž se musí výkon takové činnosti pohybovat. Tyto činnosti, na rozdíl od činností hlavních, však mohou podléhat úpravě živnostenského zákona. Knihovna, která hodlá takovou činnost vykonávat, je povinna řídit se při tom ustanoveními živnostenského zákona, tzn. vykonávat ji jako živnost za podmínek vztahujících se na právnické osoby.

SERVIS ČTENÁŘE

Vyhlášení soutěže Nadace knihoven

Nadace knihoven vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce 2010

1. PODMÍNKY PRO PŘIHLÁŠENÍ DO SOUTĚŽE

1.1 Účastníci soutěže

Občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.

1.2 Údaje v žádosti

Účastník se přihlásí do soutěže písemnou žádostí, která bude obsahovat:

- ⊙ název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
- ⊙ údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, příp. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
- ⊙ náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
- ⊙ předpokládané náklady cesty.

1.3 Uzávěrka přihlášek

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na adresu vyhlášovatele do **30. dubna 2010**. Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

1.4 Adresa vyhlášovatele

Nadace knihoven, Kounicova 65a, 601 87 Brno.

Zasílací adresa pro přihlášky je Středočeská vědecká knihovna, Gen. Klapálka 1641, 272 80 Kladno, obálku označte slovem Nadace.

2. VYHODNOCENÍ SOUTĚŽE

2.1. Posouzení přihlášek do soutěže

Žádosti účastníků soutěže posoudí správní rada Nadace knihoven do 31. května 2010 podle následujících kritérií:

- ⊙ přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
- ⊙ jazykové a odborné znalosti uchazeče,
- ⊙ kvalita zpracované žádosti.

2.2. Výše příspěvku

Finanční příspěvek, který bude Nadačí knihoven **hrazen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu**, činí **maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

Čte(Sy)Rád: ČTENÁŘŮV SYMPATICKÝ RÁDCE

Nová moderní možnost jak oslovit, zaujmout, pobavit, poučit, přilákat čtenáře?!

V dnešním světě, který lidem nabízí obrovské množství nejrůznějších stimulů a rychle dostupné zábavy, je třeba neustále připomínat, že četba a knihy by měly být nedílnou součástí běžného života každého člověka, protože ho obohacují o nepostradatelný aspekt, který nelze žádným jiným médiem plnohodnotně nahradit. V pomyslném boji s televizí, počítači, ICT a dalšími vymoženky moderní techniky knihy a knihovny však bohužel spíše ztrácejí. Je proto žádoucí všemi dostupnými prostředky podporovat čtenářství a vytvářet co nejvhodnější podmínky pro návrat současného člověka ke knihám, čteně a tím i ke knihovnám a využívání jejich služeb.

Právě na těchto myšlenkách staví projekt **Čtenářův sympatický rádce** – či jednoduše **Čte(Sy)Rád** (www.ctesyrad.cz), který působí pod patronací Kabinetu Informačních studií a knihovnictví na FF MU. Tato **veřejnosti on-line dostupná elektronická** databáze na doporučení knih přináší informace o nejčtivějších a nejzajímavějších titulech a díky širokému tematickému záběru umožňuje, aby si kdokoli našel „tu pravou“ knihu pro sebe.

Čte(Sy)Rád – virtuální průvodce světem literatury

Najít vhodnou knihu, která by vyhověla vkusu a čtenářskému zaměření člověka, je v neustále narůstající knižní produkci stále složitější a běžného čtenáře může právě přehlcení „knihoprostoru“ obrovským množstvím titulů od četby odrazovat. Virtuální „knihovnick“ Čte(Sy)Rád by mohl přispět k vyřešení tohoto problému – svým uživatelům dokáže **poradit při výběru četby a usnadnit jim přístup ke knihám**. Pomáhá čtenářům zorientovat se ve světě literatury a doporučí jim ty nejhodnější tituly. Je důvěryhodným garantem kvality do-

poručovaných textů ve smyslu jejich čtivosti a lákavosti pro čtenáře. Na základě spolehlivých zdrojů (doporučení odborníků, statistiky, literární ceny, nejoblíbenější tituly slavných osobností) vytváří unikátní soubor těch nejčtivějších, nejzábavnějších a nejoblíbenějších knih pro každého čtenáře a každou příležitost. Jeho posláním je, aby každý člověk, který má zájem číst, ale nedokáže si sám zvolit knihu své „krevní skupiny“, byl díky němu schopný **samostatně si vybrat ze širokého spektra literatury knihu, která ho čtenářsky zaujme**.

Díky kombinaci pěti hlavních kategorií (každá z nich doporučuje ty „nej“ knihy z jiného hlediska) Čte(Sy)Rád poslouží nejrůznějším typům uživatelů. Je určen všem věkovým kategoriím, přičemž se zaměřuje jak na zkušenější, tak na slabší čtenáře a nečtenáře. Čte(Sy)Rád může být užitečný konzumentům literatury všeho druhu – vášnivým, znuřeným, občasným i svátečním. Každá z výše zmíněných skupin v něm najde šikovného průvodce tím „svým“ labyrintem literatury. Na každou složku z této široké cílové skupiny je zaměřena některá z hlavních kategorií databáze: ***Nejčtivější napříč žánry** (z každého žánru to, co se bude číst nejlépe – jakési „best of“), ***Statistický TOP** (nejpůjčovanější a nejprodávanější knihy v ČR), ***Literární ceny** (tituly oceněné u nás i v zahraničí), ***Nová krev** (přehled začínajících českých autorů a jejich děl) a ***Známé osobnosti doporučují** (tipy na četbu od známých osobností). Pro oživení každou kategorií „moderuje“ jeden ze členů sečtělé kreslené rodinky Čtesyrádových.

Podrobnější informace nejen o samotné databázi, ale i o celém projektu naleznete na www.ctesyrad.cz/o_projektu, www.inflow.cz/ctesyrad a www.inflow.cz/ctesyrad-ctenaruv-sympaticky-radce.

Nové možnosti, které Čte(Sy)Rád přináší

...pro uživatele

Součástí záznamu každé knihy ve Čte(Sy)Rádu je vždy náhled obálky a identifikační údaje knihy, anotace či informační text o ní, v některých případech i krátký úryvek z textu. Ale Čte(Sy)Rád není pouhým nudným seznamem doporučené literatury – nabízí mnohé další možnosti. Díky propojení s **Jednotnou informační bránou** (JIB) a službou **Heureka** je možné u každého titulu zjistit, ve které knihovně se konkrétní kniha nachází, respektive ve kterém internetovém knihkupectví je možné si ji výhodně zakoupit. Web nabízí také další **speciální služby** – odkazuje na plný text díla (pokud je on-line volně k dispozici), umožňuje podělit se o vlastní čtenářské tipy, vkládat komentáře k jednotlivým titulům nebo se seznámit s novinkami ze světa literatury či s nejlepšími audioknihami. Čerstvou novinkou jsou specializované tematické sady knih vztahující se k nejrůznějším významným událostem, výročím, koníčkům, zálibám apod., které vznikají vždy ve spolupráci s odborníky či zkušenými laiky, pohybujícími se v dané oblasti.

Čte(Sy)Rád na svém webu zpřístupňuje také **originální bonusy zábavného charakteru**. Tyto netradiční prvky jsou volně k dispozici – ke stažení, vystřížení, hraní... Jsou určeny pro četby milovné uživatele každého věku, pro rodiny s dětmi, hravé dospěláky i pro všechny ostatní, kteří se rádi baví. Mohou si je stahovat nejen jednotliví uživatelé, ale jejich povaha přímo vybízí použít tyto zajímavé nenásilné

hry a hříčky s čtenářskou a knihovní tematikou také v knihovnách při nejrůznějších akcích pro děti nebo je uplatnit jako originální pedagogické pomůcky pro oživení hodin literatury. Jedním z těchto bonusů je **Čtenářův blo(g)k** – ilustrovaný pracovní sešit, ve kterém si mohou nejen děti kreativně zaznamenávat obsahy přečtených knih, dalším jsou multifunkční originální **hrací karty Čte-sy-rád** s návodem na šest různých variant her (Kvarteto, Černý Petr, Sedma a jiné méně klasické karetní hry). Také hříčka **Malý knihovník** je nápaditým materiálem k hraní (nejen) pro nejmenší. Poskytuje dětem realistické rekvizity, aby si mohly hrát na knihovníka (knihovnu), podobně jako třeba na prodáváče (obchod) či učitele (školu). Žádná omezení, žádná pravidla – prostě jen hraní a zábava.

...pro knihovny

Čte(Sy)Rád může být vhodným pomocníkem také pro knihovny. Databáze je zdrojem, který může každý čtenář **využít při vyhledávání v on-line katalogu knihoven** k ověření, zda si skutečně chce vypůjčit konkrétní titul. Díky své koncepci dokáže Čte(Sy)Rád **plnit roli přivítavého knihovníka**, který bezradnému čtenáři hravě poradí s výběrem titulu, jenž plně vyhovuje jeho čtenářským zájmům. V současnosti už většinou nelze při běžném provozu knihovny (ať už z kapacitních či časových důvodů) tuto službu zajistit pomocí lidských zdrojů, a proto on-line dostupný Čte(Sy)Rád může pro čtenáře představovat příjemnou alternativu.

Čte(Sy)Rád nabízí novou netradiční cestu, jak **informovat (nejen) vlastní čtenáře o aktuálním dění ve vaší knihovně** (o pořádaných akcích, novinkách ve fondu apod.). Čte(Sy)Rádův systém **geografické lokalizace** podle IP adresy každého uživatele webu automaticky určí jemu nejbližší knihovnu a nabídne aktuální informace o ní přímo na úvodní stránce. Momentálně je v systému geo-lokalizace zahrnuto více než 350 převážně městských knihoven. U většiny z nich se prozatím objevuje pouze automaticky generovaný text, ale každá knihovna má možnost sama si informace, které o ní budou na Čte(Sy)Rádu zveřejňovány, jednoduše upravovat. Stačí k tomu jedině

– pomocí kontaktního formuláře na webu požádat o začlenění do systému (pokud vaše knihovna ještě zahrnuta není) a o poskytnutí přihlašovacích údajů. Ty vám budou obratem zaslány a vy se můžete pustit do **editování novinek o vaší knihovně na Čte(Sy)Rádu**.

Aby knihovny uspěly, jsou nuceny držet krok s dobou a při svém působení využívat i nové moderní nástroje, klasické služby doplňovat o méně tradiční aspekty spojené zejména s ICT, internetem apod. Nabízet alespoň některé služby on-line začíná být zkrátka nutností. Jednou z možností, kterou při tom mohou využít, je právě databáze Čte(Sy)Rád. Může to být prvním krokem – vhodným začátkem, jak nabídnout svým čtenářům a uživatelům víc, jak poskytovat komplexnější, lepší a dostupnější služby. Čte(Sy)Rád může obohatit paletu nabízených služeb o méně tradiční aspekt – **možnost využívání služeb „sečtělého“ virtuálního**

knihovníka dostupného 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Posláním Čte(Sy)Rádu je tedy nejen služba tápajícím čtenářům, ale také pomoc zaneprázdněným knihovníkům, kterým dokáže určitým způsobem ulehčit práci a rozšířit jejich možnosti působení na čtenáře.

Zaujal vás Čte(Sy)Rád? Líbí se vám? Chtěli byste se zapojit do jeho propagace nebo se na jeho činnosti nějak podílet? Nejste si jistí, jak začít? Způsob, jak lze postupovat, najdete v Manuálu pro knihovny na webu Čte(Sy)Rád (odkaz v zápatí stránek). Čte(Sy)Rád je teprve na začátku své kariéry virtuálního knihovníka, proto uvítáme jakékoliv připomínky, rady, náměty či návrhy spolupráce. Neváhejte a kontaktujte nás na ctesyrad@gmail.com či prostřednictvím kontaktního formuláře na stránkách www.ctesyrad.cz.

KLÁRA ZEMANOVÁ > 178656@mail.muni.cz

PO KOM SE JMENUJE?

DANUŠE ŠTEFKOVÁ > reditel@knhzdar.cz

KNIHOVNA MATĚJE JOSEFA SYCHRY VE ŽĎÁRU NAD SÁZAVOU

Matěj Josef Sychra

Knihovna Matěje Josefa Sychry je příspěvková organizace, jejímž zřizovatelem je Město Žďár nad Sázavou. Je jednou ze základních knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí na Vysočině. Velkou výhodou knihovny je její poloha v centru města. Renesanční ozdoba – Čechův dům – a moderní bezbariérová budova služeb jsou důmyslně propojeny. Romantické atrium v létě přináší příjemné posezení a prostor pro hry dětí. Knihovna má jednu sídlištní pobočku. Počet čtenářů se v současné době blíží

k pěti tisícům, univerzální fond knihovny má téměř 170 000 knihovních jednotek. Všechny provozy jsou plně automatizované. Na webových stránkách s dětským portálem prezentujeme svoji celoroční nabídku aktivit a informací veřejnosti.

Nabízíme také speciální služby pro nevidomé a slabozraké spoluobčany. Již třetím rokem probíhají akreditované kurzy anglického jazyka různých vědomostních úrovní a celoroční vzdělávání seniorů. Zapojujeme se do většiny celostátních knihovnických akcí. Pořádáme bibliografické lekce pro školy, soutěže, výstavy a tvůrčí dílny, spolupracujeme s neziskovými a ostatními organizacemi města. Každoročně předkládáme grantové projekty, s jejichž pomocí se nám daří realizovat kulturní a vzdělávací nabídku a také ediční činnost, při které se zaměřujeme na vydávání knih s regionální tematikou.

Arkáda po rekonstrukci

Čítárna

Původní projekt nové budovy

Foto archiv knihovny

Dětské oddělení

Takto vyšly knihy *Osobnosti* (2006) a *Město* (2008), o které projevila veřejnost dosud nevídaný zájem. Dětské oddělení zapůjčuje také knihy pro děti s vývojovými poruchami a má k dispozici i výukové programy.

Kromě standardních služeb nabízíme veřejnosti setkávání se zajímavými lidmi a autorská čtení. Návštěvníci využívají internetovou učebnu a informační centrum s čítárnou.

Z HISTORIE

Čechův dům je spjat s počátky knihovnictví v našem městě, neboť se zde scházeli přední měšťané v čele s Janem Pluhařem, tehdejším majitelem tohoto domu. Koncem roku 1848 byl občaný Žďár založen čtenářský spolek nesoucí od roku 1868 jméno Svatopluk. V této době bylo ve městě několik různých spolků a každý z nich měl svoji knihovnu. V únoru 1908 byly knihovny všech spolků sjednoceny a vznikla Veřejná knihovna. Za první světové války byla její činnost přerušena a opět otevřena byla v roce 1919. Tato spolková knihovna byla během roku 1926 přestěhována do školní budovy na náměstí. Současně působila ve městě ještě knihovna obecní. Tyto dvě knihovny byly roku 1934 sloučeny a vznikla Veřejná obecní knihovna Města Žďáru. Od roku 1949 převzala knihovna funkci okresní knihovny a několikrát se stěhovala. V letech 1982–1985 probíhala rekon-

strukce Čechova domu. Po jejím dokončení byly započaty projektové přípravy na stavbu nové budovy knihovny, současné budovy služeb. Nový objekt byl předán do užívání v říjnu 1987.

Jak vznikl současný název knihovny? Stalo se tak v roce 1990 na podnět jejího tehdejšího ředitele. Vraťme se však zpět do historie, kdy roku 1824 přijíždí do Zámku Žďár obrozenecký spisovatel, kněz a národní buditel Matěj Josef Sychra (21. 12. 1776–19. 3. 1830), rodák z Ústí n. Orlicí. Během svého působení na farnostech pocítil potřebu probouzet v lidech národní uvědomění. Psal krátké povídky pro děti, mravokárné příběhy pro dospělé. Vydal také svá kázání. Za svého krátkého působení ve Žďáře vykonal mnoho dobrého. Zasloužil se mimo jiné o obnovení poutního kostela svatého Jana Nepomuckého na Zelené hoře (dílo Jana Blažeje Santiniho), barokní památky UNESCO. Přispěl na obnovu kostela tak velkou finanční částkou, že se zadlužil a zemřel v chudobě. Jeho zdraví bylo ohrožováno dlouholetou těžkou chorobou, které v padesáti čtyřech letech podlehl. Je pochován na Zelené hoře. (Podrobně o osudu tohoto buditele píše žďárský rodák, spisovatel Zdeněk Vyhlídal v knížce *Obrozenecký spisovatel M. J. Sychra*.)

Poblíž hlavního vstupu do budovy služeb je umístěn basrelief M. J. Sychry a v březnu 2005 byla v historické části objektu otevřena Badatelna M. J. Sychry, jejímž zřízením tehdejší ředitelka knihovny poukázala na Sychrův nadčasový odkaz.

Podmanivý svět japonského komiksu

Manga, neboli japonský komiks, se od osmdesátých let minulého století postupně stala fenoménem. Jejím výzkumu se věnují seriózní univerzity, japonské ministerstvo průmyslu a obchodu ji považuje za kvalitní vývozní artikl a počty fanoušků mimo Japonsko stále rostou. Západní Evropa si mangu oblíbila snad více než americká mládež a u našich polských sousedů vychází již několik let. Skoro se zdá, že česká veřejnost svým způsobem zaspala dobu a probouzí se až nyní. Není to tak úplně pravda. Fanouškovská základna značným tempem roste a vydavatelé jí pozvolna vycházejí vstříc.

Dvěře chaosu – styl kresby šódzó

Nepřející prostředí

Krůčky jsou to možná nesmělé a podle některých i neohrabané, ale není divu. Manga to v českém prostředí nemá lehké. Kvůli dlouhodobému přesvědčování, že komiksy jsou v podstatě pokleslým žánrem, případně obrázkovými knížkami pro děti a mládež, vůči nim dodnes u většiny dospělé veřejnosti převládá jistá antipatie a jejich čtenáře si podvědomě řadíme mezi podivíny. V posledních letech se sice situace změnila a komiksu se u nás začala

dostávat zasloužené pozornosti, ale pro ten japonský přišla další pohroma. Novináři a média. Místo, aby byla manze věnována rozumná míra pozornosti a články o ní publikovali autoři, kteří by si dali alespoň trochu práce s dohledáváním faktů, nastal pravý opak. Články i televizní reportáže vykreslily mangu jednotným a nelichotivým způsobem. Manga se tak v očích neznalé veřejnosti stala synonymem pro japonský erotický a pornografický komiks. Že je tomu ve skutečnosti přesně naopak a pornografická manga, u nás známá jako „hentai“, je pouze minoritním subžánrem japonského komiksu, to už novináře příliš nezajímalo. Čtenáři touží po senzaci. Jeden by řekl, že jakmile se na našich obrazovkách začnou objevovat animované verze japonských komiksů a v regálech knihkupectví se objeví první skutečné mangy, se situace změní. Bohužel ne, článků plných zkreslených informací i vyslovených nepravd se kolem mangy šíří stále dost. Jako odstrašující příklad může sloužit například článek s názvem „Manga: Japonsko z dovozu“ publikovaný minulý rok v časopise *Metro*, či téměř identický počín stejného autora v prosincovém čísle časopisu *ČiliChilli*.

Jako by toto samo o sobě nestačilo, k dokreslení deformovaného obrazu mangy v očích české veřejnosti slouží i její animované adaptace, které pronikly do českých televizí. Zatímco v zahraničí proslavená díla typu *Princezna Mononoke* nebo oskarový snímek *Cesta do fantazie kolem nás* prochází takřka bez povšimnutí, nejvíce emocí a diskuzí vyvolávají díla určená primárně pro nejmladší nebo pubertální publikum. Vzpomeňme například na *Pokémony* či méně známé *Digimony*, kteří stejně jako v západním světě od konce 90. let útočili na pozornost mladých diváků a posléze na peněženky jejich rodičů. Není bez zajímavosti, že právě první *Pokémon* film je prvním japonským animovaným dílem, který se objevil v českých kinech. Když tato vlna zájmu opadla, objevil se nový japonský fenomén – *Naruto*. Příběh dva-

náctiletého nindži – studenta a jeho přátel zaujal tisíce teenagerů a vyvolal v Česku nový rozmach zájmu o japonský komiks. Bohužel, zatímco teenageři postupně chápou, že manga není pouze záležitostí pro jejich věkovou skupinu, veřejnost je dále utvrzována v názoru, že japonský komiks je pro malé děti.

A jak to tedy je?

Manga je komiks s velmi dlouhou tradicí. Její počátky sahají hluboko do japonské minulosti a prvotním účelem bylo hlavně pobavit. Stejně jako západní komiksy a karikatury procházela složitým vývojem, během kterého sloužila jako nástroj v politickém boji i propagandě a vstřebávala zahraniční vlivy (například francouzské). Do podoby, v jaké ji známe dnes, se však začala formovat až po druhé světové válce, a to zejména díky muži jménem Osamu Tezuka. Nebyl v té době ani jediným, ani prvním autorem mangy, ale už jeho první známější dílo *Nový ostrov pokladů* vzbudilo zaslouženou pozornost a chytilo mladé čtenáře za srdce. Jeho láska k západní kultuře, západním filmům a zejména jeho fascinace Walem Disneyem navždy změnil tvář japonského komiksu. Žádné z jeho početných děl u nás zatím nevyšlo, ale čeští diváci měli možnost zhlédnout alespoň některé adaptace jeho mang – japonský animovaný film *Metropolis* nebo novou americkou adaptaci Tezukova nejslavnějšího díla *Atrobey*. Čas ubíhal, a jak stárli původní čtenáři novodobé mangy, vyvíjela se i ona. Japonsko potřebovalo naději, sílu znovu postavit hospodářství na nohy a manga byla u toho. Vznikla první slavná sportovní díla (například *Ašita no Džo*), a ačkoliv každé z nich pojednávalo o jiném sportu, všechna měla něco společného – hrdinové se odmítali vzdát a se zničeným tělem se probojovali za svým snem a lepším zítřkem.

Japonská společnost se začala měnit a manga prokázala svou hlavní sílu – schopnost okamžitě adaptace. Měnila se zároveň se společností a poskytovala čtenářům přesně to, co chtěli číst. Témata se rozšiřovala, vznikly první časopisy vydávající pouze mangu a začal vznikat hlavní subžánr dnešního japonského komiksu – manga pro dívky. Nikde jinde než v Japonsku dodnes nenajdeme tolik dívek a žen, které by holdovaly komiksům. Je to dáno dlouholetou

tradicí a tím, že tento dívčí komiks není pouhým klonem toho mužského, ale záhy začal zpracovávat vlastní témata a vytvářet další subžánry, z nichž nejznámější je asi šónen-ai – komiksy o lásce mezi muži. Z tohoto žánru je u nás pravděpodobně nejznámější manga *Gravitation* (Přitažlivost), která v ČR vychází a její animovanou verzi vysílá kabelová stanice Animax.

Manga jako pohyblivé obrázky

Rozmach televizního vysílání způsobil další rozšíření mangy. Tentokrát i za hranice Země vycházejícího Slunce. Konec sedmdesátých a osmdesátá léta znamenala pro mangu pozvolný průnik do Evropy, zejména do Francie. V této době vznikla celá řada seriálů pro děti, z nichž mnohé si starší čtenáři vybaví, byť mnohdy ani netuší, že jde o japonskou tvorbu. Vždyť kdo by si spojoval *Bellu a Sebastiana* nebo *Heidi, děvčátko z hor* s Japonci? Koho by napadlo, že *Willy Fog a cesta kolem světa za 80 dní* pochází z orientální produkce? Nebo ještě lépe – že Karel Gott v úvodní znělce *Dobrodružství včelky Máji* přezpívává původní japonskou znělku? Tyto adaptace známých knih pro děti si po celém světě získávaly miliony diváků a velmi napomáhaly při prvních pokusech o průnik papírových mang na západní trh.

S nimi si však vstup mangy do Evropy a Severní Ameriky mnoho lidí nespojuje, dokonce ani s úspěšnými rodinnými snímky Studia Ghibli (*Princezna Mononoke, Kiki, Můj soused Totoro*). Největší vliv fanoušci připisují vzniku cyberpunkové postapokalyptické mangy *Akira*, respektive její animované adaptaci. Tento dramatický příběh, odehrávající se v uměle vytvořeném Novém Tokiu (staré bylo koncem 80. let zničeno atomovým výbuchem, který odstartoval 3. světovou válku), se stal vůbec prvním japonským animovaným filmem vysílaným v evropských kinech. Přes rozdílné odezvy se nakonec manga na starém kontinentu pevně uchytila a od 90. let její podíl na trhu s komiksy jen roste (v Německu aktuálně tvoří zhruba 75 % celkového prodeje komiksů).

Výjimečnost z dovozu

Z výtvarného hlediska je manga v podstatě jednoduchou záležitostí. Strukturou připomíná západní komiks (samozřejmě uzpůsobený

japonskému čtení), stavba je také podobná. V drtivě většině případů je krom prvních stran černobílá, kresba se liší podle cílové skupiny (manga pro pubertální dívky je proslavená obrovskými očima hrdinek, důraz se klade na doplňky, naopak manga pro pubertální chlapce má více odbytou kresbu s důrazem na děj). Výjimečnost si však uchovává zejména schopností vystihnout nálady a pocity. K tomu využívá jak specifické přechody mezi rámečky, tak změnu stylu kresby a zvukomalebných slov. Na rozdíl od většiny jiných jazyků japonština neužívá zvukomalbu pouze k popisům zvukových ruchů a efektů, ale i k popisům pocitů či psychických stavů. Díky několika znakům tak nakreslený příběh získává hlubší rozměr. Vzhledem k tomu, že spousta autorů tato slova zakomponovává přímo do obrázků, stávají se obtížným oříškem pro zahraniční vydavatele. Proto také některá (zejména americká) nakladatelství v minulosti zvukomalebná slova v manze raději ignorovala, i když tak ochuzovala čtenáře o zážitky.

Za dobu své moderní historie manga pokryla prakticky všechny žánry a nepřeborné množství témat. Nejde jen o komiksy pro děti nebo mládež, japonský komiks nabízí díla pro každého. Samozřejmě existují komiksy pro nejmenší (kodomo manga), pro pubertální chlapce (šónen) i dívky (šódžo). Ale tím dělení zdaleka nekončí. Jsou i komiksy pro mladé muže (seinen) či mladé ženy (džosei) a v jejich případě už si nikdo netroufne použít označení „pro malé děti“. Záběr je velmi široký. Od vysokoškolských komedií přes populární sci-fi až k problémům se sebeurčením, depresím ze vstupu do světa dospělých. Dají se najít i takové, které řeší vyrovnávání se s obtěžováním či se znásilněním. Česká veřejnost jen s úsměvem nevěřičně kroutí hlavou, když vidí obrázky dospělých Japonců listujících v manze, ale ke smíchu není důvod. Samozřejmě, že část z nich určitě zrovna listuje mangou pro teenagery (ostatně je dost dospělých čtenářů, kteří občas z nostalgie sáhnou po foglarovkách nebo mayovkách), ale je také dost dobře možné, že někteří z nich se zrovna pročítají komiksem, jehož příběhu by současní čeští spisovatelé jen stěží mohli konkurovat. Nejde tu o to, že by snad všechna témata byla tak silná, ale o prostou schopnost autorů vytvořit poutavý příběh i z událostí každodenního života.

Druhý dech

Jak jsem již zmínil v úvodu, u nás to měl japonský komiks složitější a s porodními potížemi se jeho vydavatelé setkávají dodnes. Vůbec první opravdovou mangou na našem trhu byl v roce 2001 němý příběh *Gon*. Dětský komiks o malém dinosaurovi, který se vylíhl v orlím hnízdě. Po jeho vydání někteří z fanoušků doufali v brzký nástup známějších titulů. Bohužel, nad japonským komiksem se na další dlouhé roky zavřela hladina. Postupně tu sice začaly vycházet korejské komiksy, které japonskou mangu připomínají, případně západní komiksy, využívající manga kresbu (například v poslední době popularizační série *Manga Shakespeare*), ale ke skutečnému návratu mangy na český knižní trh došlo až v roce 2008, kdy nakladatelství Zoner Press vydalo mangu jménem *Dveře chaosu*. A zdá se, že manga chytá druhý dech. Od uvedení tohoto titulu uplynul rok a půl. Během této doby se k vydávání přidalo i nakladatelství Talpress a celkový počet japonských komiksů na našem trhu se vyšplhal k číslu 13. Mezi vydávanými tituly se sice zatím neobjevuje žádný z opravdu slavných komiksů, protože jednání o právech jsou náročná a japonská strana si pečlivě vybírá, komu vyhoví. Ale prvotní nedůvěra vůči japonskému komiksu je prolomena a vydávání celosvětově známých titulů je tak jen otázkou času.

JAN HORGOSĚ > hintzu@animefest.cz
Ilustrace poskytl nakladatelství Zoner Press

Na návštěvě v dánských a švédských knihovnách

Na podzim loňského roku uspořádal SKIP pracovní cestu po knihovnách Dánska a Švédska. Pro mne to byla úplně první možnost prohlédnout si jiné knihovny než ty naše „domácí“. Už cesta tam byla svým způsobem zážitek. V Rostocku jsme se nalodili na trajekt a vyrazili směr Dánsko. Naši první zastávkou a zároveň místem ubytování byla Kodaň. Bydleli jsme v samém centru města, a pro nás, kteří si rádi prohlížíme památky, to byl další bonus. I když nás pondělí přivítalo deštěm, od malé večerní procházky nás to neodradilo. Jak nám později řekli řidiči autobusu – prší tady a je zataženo většinu roku.

Celý program byl koncipován podle typů knihoven, prohlíželi jsme si tedy knihovny veřejné a specializované. Skupina, ve které jsem byla já, navštívila knihovny veřejné. Než začnu zmiňovat postupně jednu po druhé, ráda bych se pár slovy zmínila o tom, co mají dánské a švédské knihovny společného.

V prvé řadě je to prostor a světlo, na které – vzhledem k podnebním podmínkám – kladou velký důraz. Všechny knihovny byly plné světla a měly dostatek prostoru pro své čtenáře. Každý si našel to „své“ místo, kde se cítil dobře. Všichni jsme byli okouzleni různým sedacím nábytkem, který jsme viděli a samozřejmě i vyzkoušeli. Neméně důležitým faktem byla úplná automatizace knihoven. Takzvané self-checky byly ve všech navštívených knihovnách. Je to výhoda hned dvakrát. Zaprvé, knihovník má čas věnovat se více čtenáři (uživateli) a zadruhé, čtenář má možnost volby, jestli si knihy vybere a na své čtenářské konto připíše sám, nebo bude chtít pomoc knihovníka. Provoz dánských a švédských knihoven je plně hrazen ze státního rozpočtu, proto jsou všechny služby uživatelům zdarma.

Úterý 27. října: První knihovnou, do které jsme se měli možnost podívat, byla národní knihovna Dánska, již se díky budově, v níž sídlí, říká Černý diamant (<http://www.librarybuildings.info/denmark/black-diamond-royal-danish-library>). K původní budově Královské knihovny byla v roce 1999 přistavěna nová moderní část, která je téměř celá prosklená. (Čtenář, 2009, roč. 61, č. 5). Spojení dvou naprosto odlišných architektur je zajímavé a hlavně nijak nevádí. Musím přiznat, že když jsem knihovnu uviděla, vzpomněla jsem si na to, co se odehrávalo kolem návrhu na stavbu nové Národní knihovny u nás!

info/denmark/black-diamond-royal-danish-library). K původní budově Královské knihovny byla v roce 1999 přistavěna nová moderní část, která je téměř celá prosklená. (Čtenář, 2009, roč. 61, č. 5). Spojení dvou naprosto odlišných architektur je zajímavé a hlavně nijak nevádí. Musím přiznat, že když jsem knihovnu uviděla, vzpomněla jsem si na to, co se odehrávalo kolem návrhu na stavbu nové Národní knihovny u nás!

Dánský „Černý diamant“

V přízemí Černého diamantu je prostorná vstupní hala s kavárnou (kavárna je v každé trochu větší knihovně samozřejmostí). Když jsme vyjeli eskalátory do prvního patra, otevřela se před námi knihovna 21. století – moderní, krásná a vkusná.

Světlo a prostor – dominanty navštívených knihoven

Druhá knihovna, kterou jsme navštívili, byla ve čtvrti Vanløse (<http://www.bibliotek.kk.dk/bibliotekerne/findbibliotek/van>). Knihovna je vlastně jednou velkou halou, v níž hranice mezi

jednotlivými odděleními vyznačuje jen několik schodů. Novinkou a určitě také námětem k zamýšlení pro nás bylo, že byla také volební místností. Myslím, že je to velmi dobrý způsob, jak na sebe veřejnost – tedy potenciální uživatele – upozornit. Knihovna je spojena s multikulturálním centrem, pro veřejnost je otevřena každý den.

Poslední navštívenou kodaňskou knihovnou byla Městská knihovna Kodaně (<http://bibliotek.kk.dk/hovedbiblioteket>). Probíhala tu však rekonstrukce, proto jsme se nemohli podívat úplně všude. I v této knihovně byla velká prostorná vstupní hala a samozřejmě kavárna. Nadchlo mě barevné členění, které odlišovalo jednotlivá oddělení, na první pohled jste se tady dokázali orientovat. Podívali jsme se do dětského oddělení, kde je opět kladen důraz na prostor a pohodlí. Neopustím si jeden obrázek, který opravdu vystihuje heslo „Knihovna – místo pro každého“.

Relaxace v Městské knihovně v Kodani

Středa 28. října: Jeli jsme do Švédska přes Oresundský most postavený v roce 2000. První zastávkou bylo město Malmö a prostorná vzdušná knihovna (<http://www.malmo.se/bibliotek>), na jejíž budově je také vidět spojení dvou odlišných architektur. Prohlédli jsme si krásný přednáškový sál, čítárnu s množstvím světla, dětské oddělení se spoustou „schovávaček“ pro nejmenší a něčím, co jsme dosud neviděli: kruhovým regálem na knihy, uvnitř kterého bylo divadélko. Knihovna se řídí heslem *your life, your dreams, your library* (tvůj život, tvé sny, tvá knihovna).

Další zastávkou bylo malé město Lomma (necelých 9000 obyvatel), kde mají postavenou novou knihovnu, protože ta původní už nevy-

hovovala (<http://www.librarybuildings.info/swe-den/lomma-library>). Budova stojí u zálivu, výhled na moře udělá své! Vzhledem k blízkosti břehu a možným záplavám je stavba o dva metry vyvýšena nad úroveň okolního terénu. Zase jsme mohli vidět otevřený prostor, úplnou automatizaci, úschovnu zavazadel... Pro veřejnost je tato knihovna otevřena 47 hodin týdně.

Poslední zastávkou ve Švédsku byla pobočka knihovny města Lund ve Veberödu (http://www.lund.se/templates/Page_53524.aspx). Žije zde 5000 obyvatel a 50 procent z nich jsou uživatelé knihovny. Je plně automatizovaná a otevřena třikrát týdně do 19 hodin. V době, kdy jsme knihovnu navštívili, se chystali rozšířit hodiny pro veřejnost až do 22 hodin – a to bez přítomnosti knihovníka. Mělo by to tedy vypadat tak, že po 19 hodině bude mít čtenář možnost vejít do knihovny (po kontrole průkazu a otisku prstu u vchodu) a půjčit nebo vrátit knihy pomocí self-checku (Čtenář, 2010, roč. 62, č. 1, s. 38). Z mého pohledu je to myšlenka dobrá a hlavně vstřícná k uživatelům, jen nevím, jestli někdy budeme mít možnost nebo dostatek odvahy zkusit něco takového i u nás.

Čtvrtek 29. října: Chystali jsme se už domů, ale po cestě na nás čekaly ještě dvě knihovny. První z nich byla přímo u moře stojící knihovna Middelfart spojená s kulturním centrem a kinem (<http://www.middelfartbibliotek.dk/>). Nádherný výhled jsme ocenili všichni. Je to krásná a moderní budova se vším, co už jsem zmiňovala výše. Soukromí pro čtenáře vytvořené z půlkruhových regálů bylo inspirativní a originální.

Druhou a naši poslední zastávkou na cestě byla městská knihovna Kolding postavená v roce 2006 v místě bývalého městského pivovaru (<http://www.koldingbib.dk/00040/?ref=off>). Nádherná moderní budova se rozkládá na ploše 9800 m². Opět zde nechybí otevřené prostory a sklo, hodně sedacích míst pro čtenáře a za zmínku určitě stojí možnost pronájmu uzavřeného studijního místa. Na střeše budovy jsou luxusní apartmány.

Co říci závěrem? Pro mě, jako někoho, kdo viděl takové knihovny poprvé, to byl nádherný zážitek. Přivezla jsem si inspiraci a nadšení pro další práci.

Text a foto LUCIE MACHÁČKOVÁ

Proměna Knihovny Filosofického ústavu Akademie věd České republiky, v. v. i.

Knihovna Filosofického ústavu AV ČR (Knihovna FLÚ) je veřejně přístupná knihovna se zaměřením na filosofii a příbuzné humanitní obory korespondující s vědeckou činností Filosofického ústavu (logika, klasická a medievistická studia, kmenologie, politologie, globální studia, teorie vědy apod.).

Specializovaný fond obsahuje navzdory velkým ztrátám, způsobeným povodní v roce 2002, cca 40 000 knihovních jednotek, mezi kterými se nacházejí unikátní celky domácí i zahraniční odborné literatury (souborná vydání klasických děl v kvalitním výběru, oborové encyklopedie, kontinuální řady periodik, knižní dary prestižních univerzit a dary z pozůstalostí významných českých a zahraničních filosofů).

Knihovna FLÚ zajišťuje systematickou informační podporu nejen zaměstnancům ústavu, ale je otevřena všem zájemcům o filosofickou literaturu z řad odborné i širší veřejnosti (vědečtí pracovníci jiných institucí, pedagogové, studenti).

Z historie knihovny

Počátek Knihovny FLÚ se váže k roku 1953, kdy byl založen Filosofický ústav ČSAV. Po zrušení ústavu z politických důvodů v roce 1970 se fond knihovny stal základem nové Filosofické a sociologické knihovny Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV.

Společná knihovna zůstala zachována i po opětovném osamostatnění ústavů v roce 1990. K rozdělení na Knihovnu Filosofického ústavu AV ČR a Knihovnu Sociologického ústavu AV ČR došlo v souvislosti s povodní v roce 2002, která původní knihovnu a její fond vážným způsobem poškodila (knihovna přišla o dvě třetiny fondu).

V letech 2002 až 2004 probíhala celková rekonstrukce úložných, služebních i veřejných prostor knihovny. Vedle zatopeného depozitáře, který byl kompletně přestavěn a vybaven řadou protipovodňových opatření, byl v pří-

zemním podlaží knihovny vybudován ještě jeden před průsakem spodní vody zcela chráněný moderní depozitář. K otevření knihovny s již čistě filosoficky orientovaným fondem došlo v květnu 2004. Následně se začalo pracovat na obnově knižního a časopiseckého fondu a na postupné automatizaci knihovních agend.

Čas na další změnu

Bouřlivý rozvoj ICT technologií mění tradiční pojetí knihoven a pozitivním způsobem ovlivňuje charakter jimi poskytovaných služeb. Mezi knihovnami a uživateli vznikají nové formy komunikace – uživatelé s knihovnami diskutují v prostředí sociálních sítí či blogů a stávají se spolutvárci jejich katalogů.

Úspěšné knihovny již nefungují pouze jako místa, kde se půjčují knihy, ale proměňují se v atraktivní informační centra s bohatou nabídkou kulturně-vzdělávacích aktivit (výstavy, školení, besedy, koncerty apod.).

I v naší specializované knihovně menších rozměrů jsme se rozhodli čelit zaznamenanému poklesu návštěvnosti v průběhu posledních několika let přehodnocením zavedené praxe v oblasti poskytovaných služeb, přístupu k uživatelům i propagace fondu a knihovny jako takové.

Pro zlepšení kontaktu s virtuálním světem jsme v roce 2008 spustili nové internetové stránky s pravidelně aktualizovaným obsahem a zaměřili jsme se na rozvoj elektronických služeb knihovny (zapojení do e-MVS, zpřístupňování oborových elektronických zdrojů, digitalizace, přidávání obsahů a obálek nově zpracovaných knih do knihovního katalogu apod.).

V reálném světě jsme se pokusili podívat na knihovnu více očima uživatele, který k nám přichází. Koncem roku 2008 jsme pod odborným dohledem architektky Evy Strejčkové vypracovali studii identifikující hlavní problémy, s nimiž se v knihovně potýkají její návštěvníci i obsluhující personál:

- veřejný vstup do knihovny z podloubí Husovy ulice není výrazně označen; uživatelé často bloudí a poté, co knihovnu najdou, odcházejí zklamáni zjištěním, že většina fondu je externím uživatelům zpřístupněna pouze prezenčně;
- navzdory velkým oknům nelze z ulice určit, že se za nimi nachází knihovna;
- zděný pilíř ve výpůjčním protokolu tvoří optickou bariéru mezi službou a osobou, která do knihovny vchází;
- služba nevidí na vstup do knihovny ani do prostoru studovny, který má kontrolovat (fyzický dohled supluje obrazovka průmyslové televize);
- ve výpůjčním protokolu (31 m²) je plocha cca 20 m² bez jakéhokoli užítku;
- studovna s 20 studijními místy a plochou 85 m² není uspokojivě využívána;
- převládající šedá barva v interiéru knihovny působí chladným, neosobním dojmem;
- masivní příruční knihovna ve studovně nenabízí dostatečně zajímavý obsah;
- chybí volný výběr aktuální literatury;
- novinky ve fondu knihovny jsou před zrakem uživatelů skryty na regálech depozitáře;
- ve výpůjčním protokolu i studovně je příliš prázdného, nikým nevyužívaného prostoru.

Na základě zjištěných nedostatků vznikla počátkem roku 2009 konečná verze projektu na realizaci architektonických úprav v knihovně.

Naším hlavním cílem bylo zlepšit stávající vnitřní uspořádání a vybavení veřejně přístupných prostor knihovny s ohledem na praktické potřeby uživatelů i personálu a současně knihovnu a její zajímavý fond více otevřít pro veřejnost.

Důraz jsme kladli jak na účelnost nového prostorového řešení, tak na estetický účinek provedených změn. Malebnost bezprostředního okolí staré Prahy (z oken studovny je přímý pohled na loď chrámu sv. Jiljí) nás přirozeně vedla k vytvoření příjemného, inspirativního prostředí, ve kterém by mohli uživatelé nerušeně studovat i pohodlně relaxovat a nacházet zajímavé literárně-kulturní podněty.

Předložený záměr se setkal se vstřícnou odezvou ze strany vedení Filosofického ústavu, které na něj uvolnilo potřebné finanční prostředky. Po několika měsících důkladných příprav byly 15. 6. 2009 zahájeny rekonstrukční práce. Studovna a protokol byly pro veřejnost zcela uzavřeny, výpůjční služby zajišťovala knihovna v omezeném rozsahu. Ve čtvrtek 17. 9. 2009 se nově upravená knihovna opět naplno otevřela svým uživatelům.

Hlavní úpravy provedené v interiéru knihovny:

- přemístění výpůjčního protokolu a s ním souvisejících služeb do studovny, která se při nízké návštěvnosti stala z větší části mrtvým prostorem;
- redukce počtu nevyužívaných studijních míst;
- kompletní předělání příruční knihovny ve studovně – příručka získala novou podobu a obsahuje více než 1200 svazků odborné literatury ve volném výběru (příručková literatura, nově zakoupené publikace a zpracované dary);
- vybavení studovny praktickým moderním nábytkem;
- posílení technického zázemí;
- zachování současného prostoru výpůjčního

Foto archiv knihovny

protokolu ve prospěch veřejně přístupného sezení s možností jednoduchého občerstvení – tzv. klubu knihovny;

- přesunutí bezpečnostních bran ke vstupu do studovny.

Výhody nového prostorového řešení:

- poskytované služby jsou rozmístěny kolem obou vchodů do knihovny, čímž respektují, že uživatelé přicházejí ze dvou směrů – vstupem z Husovy ulice (veřejnost) a vstupem z budovy ústavu (zaměstnanci FLÚ);
- služba je uživatelům bezprostředně k dispozici při manipulaci s technickým zařízením (kopírka, počítače) i při výběru literatury; současně má přehled o hlídaném prostoru studovny;
- došlo ke zkrácení cesty do dolního depozitáře s uloženým časopiseckým fondem;
- vedle klidného studijního zázemí mohou návštěvníci využívat neformální prostor klubu knihovny – esteticky působivé místo určené k výstavám, odpočinku, diskusi a setkávání;
- cestou od vstupu k výpůjčnímu protokolu se mohou uživatelé seznámit s literaturou ve volném výběru, vystavenými publikacemi a informačními materiály knihovny.

Při zařizování interiéru klubu a studovny se nám podařilo uplatnit funkční část původního vybavení. Nový nábytek a designové prvky jsme dokoupili s ohledem na harmonické vyznění celku a zachování architektonické čistoty prostoru. Převažující bezvýraznou šedou doplnily příjemné barvy a tvary – půlkruhový výpůjční protokol a oválný stůl v odstínu třešně, prosklené kruhové stolky apod.

Stěny klubu rozzářila výrazná oranžová v kombinaci se světle zelenou a bílou. K barevným stěnám jsme vybrali černou pohodlnou sedačku lákající ke čtení připraveného denního tisku a publikací z klubové knihovničky. Jednotné barevné ladění prostoupilo celou knihovnu – opakuje se na nábytku, koberci, dveřích, propagačních materiálech i vystavených fotografiích.

Atmosféru klubu v knihovně dotvářejí klasické dřevěné lístkové katalogy, jejichž funkce je zde primárně estetická. Svěží zeleň vsudyprítomných rostlin napomáhá regeneraci unaveného návštěvníka stejně, jako šálek dobrého nápoje z menu knihovny.

Interiér studovny a klubu oživují cykly fotografií, které se obzvlášť vyjímají na původně

rušivém sloupu dnešního klubu. Ve studovně je umístěna stálá výstavka rekonstruovaných černobílých fotografií budovy a okolí Filosofického ústavu z 50. a 60. let dvacátého století.

Došlo také na exteriér

Nápadné grafické nápisy na vstupních dveřích a oknech obrácených do Husovy, Jilské a Zlaté ulice upozorňují kolemjdoucí na přítomnost knihovny. Okny do studovny jsou vidět knihy a zase knihy – nikdo by už neměl pochybovat o tom, že stojí před knihovnou.

Zašlé podloubí s veřejným vchodem do knihovny bylo k naší radosti v listopadu nově vymalováno v rámci stavebních prací probíhajících v budově Filosofického ústavu. Nutno říct, že světlá fasáda mu opravdu sluší.

Propagace

Veřejné prostory studovny a klubu začaly být cíleně využívány k propagaci fondu a nadstavbových služeb knihovny. Nové propagační letáky a plakáty informují návštěvníky o všem důležitém, co knihovna nabízí.

Na nástěnce při vstupu do studovny se například dozvíte, kdo z osobností české a zahraniční filosofie se daného dne narodil. K vybraným výročím je připojen stručný životopisný medailonek s citáty a přehledem literatury. Elektronická verze kalendáře je rovněž přístupná na internetových stránkách knihovny <http://knihovna.flu.cas.cz>.

Na monitorech počítačů se efektně promítají barevné obálky nově zakoupených knih, které si můžete prohlédnout ve volném výběru ve studovně anebo na webu knihovny.

Ve výpůjčním protokolu si lze objednat „pravý knihovnický“ čaj nebo kávu servírované do klubu a zakoupit si publikace z produkce nakladatelství Filosofického ústavu Filosofia s nakladatelskou slevou.

Nechybí pravidelně obměňované výstavy zajímavých publikací z fondu knihovny ani přehled oborových elektronických zdrojů zprostředkovaných knihovnou.

Co do budoucna?

Zůstane-li Knihovna FLÚ zachována, bude stále co zdokonalovat a upravovat podle přání a potřeb našich uživatelů. Aktuálně experi-

mentujeme s prezentací knihovny na Facebooku, chystáme novou výstavu v klubu, dokončujeme zavedení WiFi sítě ve studovně a pracujeme na větším absenčním zpřístupnění fondu pro veřejnost.

(Pozn. red.: v. v. i. – veřejná výzkumná instituce.)

Sociologie čtení o lásce

Zkoumání toho, co přináší román o lásce svým čtenářkám, umožňuje vědě přístup k otázkám, které jsou sice integrální součástí pohledu člověka na svět a sebe sama, proklamovaná protikladnost racionality (vědy) a emocionality (mezilidských vztahů) nicméně znesnadňuje, nebo dokonce znemožňuje jejich přímé zkoumání. Jejich intimita (s vlastním soukromím se „na trh“ nechodí) však zároveň předpokládá určitou společenskou strukturovanost – jedinci se ve společnosti mohou dorozumět, pouze pokud dodržují jasná společenská pravidla, a berou je za svá dokonce natolik, že je nevnímají nikoliv jako dohodnutá, nýbrž *a priori* daná. Přiznáme-li pravdu i současným neurobiologickým výzkumům, jejichž vulgarizací se dospívá k názoru, že láska je „jen chemie“, spektrum úhlů pohledu na oblast nejvýše hodnocených lidských citů se jenom rozšiřuje.

Co může k tomuto ošemetnému tématu říci **sociologie čtení** jako podkapitola snad již i u nás etablované sociologie literatury? Kniha z této oblasti vychází u nás mimochodem momentálně nemálo. Zmíňme alespoň monografie z původních výzkumů čtenářství *Čtete? Obyvatelé ČR a jejich vztah ke knize* Jiřího Trávníčka a kol. nebo *Jak čtou Češi, Francouzi a Němci Hrabalova Anglického krále?* Pierra-Laurenta Cosseta a Lenky Grafnetterové, jejichž nesnadné zařazení do správné poličky v knižním trhu – jde o literární vědu nebo o sociologii? – ukazuje, že jde o tematicky i metodologicky mezioborový problém. Čtenářky románů pro ženy mohou poskytnout sociologům odpověď na tázání nejen po čtení samotném, ale i po způsobech, jakými strukturuji vlastní

Pokud si knihovna dokáže udržet své pravidelné uživatele a příznivce a stane se pro ně místem, kam se budou vždy rádi vracet (ať už virtuálně nebo fyzicky), myslím, že jsme vykročili správným směrem.

SIMONA CHLUMSKÁ > chlumska@flu.cas.cz

„libosti“ hraje přesná struktura narativu, budou zasluhovat komplexnější rozbor jinde.

Dotazníkový průzkum, jehož výsledky chceme představit, byl pilotáží ke kvalitativnímu výzkumu pomocí hloubkových rozhovorů. Dotazníky byly určeny studentkám (a pro doplnění i několika jejich vychovatelkám a učitelkám) Hotelové a vyšší odborné školy hotelnictví a turismu v Poděbradech (průměrný věk 20 let, září 2008). Pilotáž potvrdila, že dotazníkové zkoumání oblasti tázání se po motivacích v oblasti lidských vztahů není úplně vhodné – otevřené otázky a pobídka k „dotváření“ možnosti odpovědi v dotazníku nepřinesly ovoce, jelikož respondentky/ti bez přímé asistence výzkumníka/ce raději vybírají z nabídky odpovědi, než by se zamýšlely/i nad otázkami zdánlivě nemotivovanosti svého jednání. Bez diskuse nad zaznamenávanými odpověďmi nelze přinést přesné interpretace, jelikož nelze ověřovat odpověď (porozuměl/a respondent/ka otázce?) a hlavně v podobně vágně vymezené, protože racionálně obtížně reflektovatelné oblasti nelze reagovat na potenciálně ziskovější situaci – ptám se na to, co je pro respondentku opravdu podstatné? Za největší úspěch pilotního dotazování lze proto považovat hlavně kontaktování respondentek pro hloubkové rozhovory. Vzhledem k tomu, že lze v případě takto malého vzorku (40 dotazníků) jen těžko nárokovat aplikovatelnost závěrů na větší vzorek populace, zdržíme se vypočítávání procentuálního podílu jednotlivých odpovědí a zaměříme se na výsledky, které vysvitly celkem jasně i na tak malém vzorku čtenářek.

Okruhy otázek, které jsme dotazníkem sledovali, byly trojí: V kontextu jaké jiné četby se u čtenářek „červená knihovna“ objevuje? Kolik svého volného času jsou ochotny jí věnovat? (Jak je zkušenost čtenářství „červené knihovny“ pro ně důležitá?) Co jim čtení tohoto žánru přináší?

Co se týče žánrových preferencí čtenářek mimo zkoumanou oblast, naprosto bezproblémově vedly detektivky (2/3 čtenářek), které uvedly téměř všechny, což odpovídá předpokladu, že žánr detektivky se již dávno stal genderově nespecifikovaným. Objevil se dokonce případ čtenářky, která Agathu Christie uvedla jako oblíbenou autorku v rámci žánru červené knihovny. V těsném závěsu za detektivkou se umístila krásná literatura a literatura faktu.

Vzhledem k tomu, že román jako žánr může hledat své počátky v příběhu o dobrodružné pouti rytíře, která je korunována odměnou za utrpěná příkoří v podobě lásky vyvolené paní,⁵ nepřekvapí ani potvrzení toho, že ledasjaké vyprávění vysoké literatury lze číst právě jako román o lásce, v podobě čtenářčiny lakonické odpovědi po oblíbeném autorovi/ce v rámci žánru: „Maupassant“. Nejméně populárním čtivem čtenářek se ukázaly být knihy z oblasti fantasy (což je poněkud překvapivé a bude zasluhovat hlubší průzkum v rozhovorech), sci-fi a odborná literatura (což pro studentky střední školy znamená především učebnice). Mezi oblíbenými autorkami se objevily Danielle Steel, Sandra Brown, Rosamunda Pilcher, Beatrice Small a spíše z oblasti dívčích románů Lenka Lanczová a Stanislav Rudolf.

Studentky odpovídaly, že čtou před usnutím, naopak během cesty do školy minimálně (nabídka zvolena s ohledem na to, že velká část jich za studiem denně dojíždí), což ve vztahu k odpovědím, „proč čtu“ červenou knihovnu, může naznačovat, že „odpočinkový“ charakter této literatury vyžaduje ke čtení určitou pohodu a klid.

Na základě čeho pořizují čtenářky knihy? Jasně vede obálka a informace na přebalu, naopak zcela selhávají reklamní nabídky nakladatelství – jejich ediční plány nesledovala žádná, částečně a přibližně stejně se rozhodovaly na základě jména autora/autorky a na základě něčího doporučení; to, že doporučení od kamarádek či příbuzných není příliš časté, odpovídá stavu, kdy čtení tohoto typu literatury nezakládá samo o sobě zájmovou komunitu. Jak upozorňuje už Radwayová, čtenářská obec „červené knihovny“ není skutečnou skupinou, ale spíše rozsáhlou a nekonkrétní sítí čtenářek a autorek a sporadicky autorů. Doba nových médií ale může napomoci tuto situaci alespoň částečně změnit. Na fanovských webech, jako je např. Renčina červená knihovna, stránky spisovatelky Lenky Lanczové nebo klasické chat-roomy jako Červená knihovna na *lide.cz*, lze pozorovat zárodky skutečné komunity zpravidla kolem jedné osoby, která čtenářky kolem sebe aktivizuje. V současnosti probíhajícím průzkumu se ukázalo zajímavé srovnání čtenářek „vášnivých“, které své postoje k tomuto typu četby projevují prostřednictvím médií (zejména tedy webové stránky), a čtenářek

„spotřebních“, které o kontakty se zájmovou skupinou nestojí. Zatím však nelze předpokládat, že by došlo k identifikaci se skupinou v takové míře, jako ji známe třeba u čtenářů sci-fi nebo fantasy literatury. Internet každopádně není pro četbu konkurencí – naopak poskytuje prostor pro vznik sociálních sítí čtenářek, které si jednak vyměňují společné zkušenosti ze čtení (vzájemně si doporučují, co číst, a co za to naopak nestojí), jednak mohou lépe obhájit svojí identitu coby čtenářky žánru vysmívaného i v rámci populární kultury. Drobné útoky vnějších vetřelců na podobná fóra probouzejí čtenářky k obhajobám vlastního čtenářského výběru (lépe než „vkusu“, protože ten už bývá určen i vzhledem k tomu, co je společensky považováno za vhodné⁶).

Větší oblibu měly knihy než sledování tele-novel (jim daly přednost pouhé dvě studentky), vzhledem k adresnosti dotazníku – vyplňován teprve ve chvíli, kdy respondentka potvrdila, že knihy žánru červené knihovny čte – je ale potřeba interpretovat tento výsledek pouze jako možnost, že se konzumentky románů a seriálů, byť narativů s podobným tématem a strukturou, nepřekrývají. Co se týče zdrojů, odkud knihy fyzicky získávají, jednoznačně vedou knihovny. Vysvětlení můžeme hledat v další neproblematicky vysvítající odpovědi – ke knihám tohoto žánru se zřídka vrací, a ekonomická situace tedy pravděpodobně nemusí být jediným klíčovým momentem pro zavrnutí koupě.

Pokles věku prvního čtení románů pro ženy (srovnávací dotazníky učitelek uváděly více než 16 let, zatímco studentky se téměř bezvýhradně shodovaly na kategorii pod 15 let) se zdá být ozvukem poklesu věku, v němž je považováno za společensky „v pořádku“ zaobírat se milostnými vztahy, může ale zároveň být pouhým znázorněním skutečnosti, že pro studentky se jedná o událost poměrně nedávnou,

zatímco jejich učitelkám věk prvního čtení tohoto žánru splývá do vágnějšího označení „na střední škole“.

Pro výzkumnici jistě nejzajímavější otázkou představovala ta po motivacích ke čtení. Dvojnásobný počet zaškrtnutí než další možnosti (pozitivněji laděné hodnocení „užiji si čas jenom pro sebe“ a „čtu pro zábavu“) si odnesla odpověď „odpočinu si od všedních starostí“, což potvrzuje kompenzační charakter tohoto typu četby. Nejméně oblíbenou odpovědí byla „dozvim se něco nového“, kterou jsme použili jako typickou „maskovací“ odpověď – v průzkumu Radwayové vysvítalo, že je to častý obranný mechanismus čtenářek vůči zejména nečtenářům-manželům, který ženy používaly jako sebeobhajobu pro čas „utracený“ čtením. Studentky byly upřímnější a tuto variantu zaškrtovaly spíše jako doplňkovou k dalším možnostem. Typický a přes všechny vědecké práce na toto téma stále oblíbený názor, že ženy nerozlišují mezi realitou a příběhem, který čtou, se nepotvrdil – odpověď „ráda si představuji, jaké by to bylo být na místě hrdinky“, zaškrtnuly pouze dvě 16leté studentky, opět jako doplňkovou k „odpočinkové“ odpovědi.

Vrátíme-li se k východiskům – Radwayová svoje závěry o kompenzačním charakteru četby „červené knihovny“ postulovala na základě rozhovorů se ženami dospělými. Co potřebují kompenzovat či proti jakému tlaku bojovat studentky, tj. ženy, které ani nemají děti, ani nezaložily vlastní domácnost a jejichž vlastní zkušenost s milostnými vztahy je jistě nedostatečná? Anketa potvrdila, že čtení „červené knihovny“ pomáhá uspokojovat vysokou poptávku žen po emocích, nicméně nerovnováha ženské potřeby emocí a toho, co získávají, bude mít patrně jiné příčiny, než jen jednostrannost péče o rodinu.

MARTA SVOBODOVÁ > marsvobo@gmail.com

Studie vychází z příspěvku předneseného na konferenci Ústavu pro českou literaturu AV ČR Čtenáři a čtenářství v české kultuře 19. a 20. století, která proběhla v roce 2008.

ODKAZY:

- 1 RADWAY, Janice. 1987. *Reading the Romance*. London, New York: Verso.
- 2 MODLESKI, Tania. 2008. *Loving with a Vengeance*. New York, London: Routledge.
- 3 LOVELL, Terry. 1987. *Consuming Fiction*. London, New York: Verso.
- 4 ANG, Ien. 1985. *Watching Dallas*. New York, London: Routledge.
- 5 V angličtině slovo „romance“ konečně znamená jak tento útvar středověkého rytířského příběhu, tak román určený ženám a spějící k milostnému „splynutí duší“.
- 6 BOURDIEU, Pierre. 1987. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Oddělení mládeže Knihovny města Plzně bylo 50 let

Před více než padesátí lety – 14. 12. 1959 – zahájili svoji činnost oddělení pro mládež Knihovny města Plzně (dříve Krajské lidové knihovny).

Toto oddělení bylo určeno pro dospívající čtenáře ve věku od 14 do 18 let a jeho knižní fond obsahoval 3709 svazků. Oddělení byly tehdy vymezeny dvě menší místnosti, první sloužila jako „půjčovna“ s volným výběrem, druhá jako sklad (s obdobným uspořádáním). Půjčovni doba byla následující: Po, Čt – od 10 do 12 hodin; Út, St a Pá – od 13 do 18 hodin. Nejvíce návštěvníků bylo zaznamenáno mezi 15.–17. hodinou.

Foto: Hana Větrovská

Všechny tyto zajímavosti jsme získali z časopisu *Knihovník* (roč. 5, 1960, č. 3, s. 93–94), který rovněž uveřejnil statistické údaje za první měsíc činnosti oddělení, tedy **od 14. prosince 1959 do 14. ledna 1960**. Během této doby navštívilo oddělení mládeže 246 čtenářů (zapsáno bylo 129 čtenářů) a celkem se půjčilo 1163 knih. V popředí čtenářského zájmu stála technická literatura, cestopisy a sportovní literatura, z beletrie se nejvíce půjčovala literatura dobrodružná a Shakespeareovy divadelní hry. Z oblasti poezie byly zaznamenány pouze výpůjčky odpovídající povinné školní četbě.

Oddělení mládeže zatím nabízelo pouze týdeník *Mladý svět*. Mladí čte-

náři samozřejmě žádali větší výběr, což dokládají výsledky dotazníkového průzkumu, uskutečněného na průmyslové škole a na dvanáctileté střední škole v Plzni.

Během prvního měsíce činnosti se rovněž uskutečnily dvě vzdělávací akce. První byla technická beseda s přednáškou Ing. Františka Dezorta *O zdrojích energie*, druhá pak literární beseda s prof. Josefem Krampolem o české poezii po druhé světové válce. Obě besedy byly uspořádány v poradní síni Státní vědecké knihovny v Plzni. Tolik stručně k situaci před padesátí lety.

A jak vypadá oddělení mládeže dnes? Nachází se v 1. patře ústřední budovy Knihovny města Plzně v ulici B. Smetany 13. Ve vstupní hale, kterou sdílí společně s dětským oddělením, návštěvníky mile přivítají obrázky a výrobky dětí ze ZUŠ v Jagellonské ulici. Samotné oddělení má tři místnosti a jeden oblíbený „sci-fi koutek“, tj. výklenek pro sci-fi romány, horory a komiksovou literaturu. Lístkové katalogy jsou samozřejmě převedeny do elektronické podoby, rovněž tak celý výpůjční systém. Čtenářům je k dispozici veřejný internet, tiskárna a kopírka. Půjčovni doba se rozšířila: Po – Pá od 9 do 18 hodin; otevřeno je i v sobotu od 9 do 12 hodin. Nejvíce návštěvníků zaznamenáváme mezi 14.–16. hodinou.

Dnešní oddělení mládeže je určeno pro čtenáře od 15 do 26 let, tedy pro studenty středních a vysokých škol. Jeho knižní fond obsahuje 20 537 svazků, počet odebíraných časopisů se zvýšil přibližně na 30. Za stejné období, tj. **od 14. prosince 2009 do 14. ledna 2010**, uvítalo oddělení mládeže 1926 návštěvníků a půjčilo 3858 knih. K 31. 12. 2009 dosáhl celkový počet všech zaregistrovaných čtenářů čísla 2838.

Od roku 1991 působí při oddělení mládeže Ason-klub – literární klub mladých a nezavedených autorů západních Čech. Pod vedením Mgr. Helyny Šlesingerové organizuje společná setkání (pro autory od patnácti let), autorská čtení, dny poezie. Začínající autoři tak získávají informace z oblasti literatury a tvůrčího psaní, dále pak odborné konzultace a také možnost publikovat své první malé knížky apod. Za období, které sledujeme, tj. od 14. prosince 2009 do 14. ledna 2010, se uskutečnily hned dvě kulturní akce Ason-klubu: křest *Malé vánoční knížky* v příjemném prostředí kavárny Home Cofe a literárně-hudební večer z cyklu *Kratochvíle* v Kulturní kavárně Jabloň.

Oddělení mládeže nabízí základním a středním školám lekce informační výchovy přímo ve svých prostorách. Ostatní pořady pro školy pak probíhají v Polanově síni, ve druhém patře naší budovy v ulici B. Smetany 13.

Práce s mladými lidmi je příjemná, neboť právě takoví jsou i mladí lidé: sympatičtí, komunikativní, optimističtí. A pružní v práci s informační technikou. Do knihovny vnášejí úsměv a dobrou náladu. Vrásku na

čele jim povětšinou způsobí nezdar u zkoušky. V tom případě jim rádi pomůžeme výběrem odborné literatury a povzbuzením do dalšího stu-

dia. Tím také naše práce dostává smysl. Odměnou nám je spokojenost a studijní úspěchy našich čtenářů. Přejeme si, aby k nám chodili

rádi a abychom vždy dokázali uspokojit jejich čtenářské a informační potřeby.

PETRA PEKÁRKOVÁ

Poslouchejte hudbu online z www.mlp.cz

Městská knihovna v Praze začala kromě e-knih zpřístupňovat svým čtenářům i **online poslech hudby**. Uživatelé s platným čtenářským průkazem mohou od ledna 2010 zdarma využívat hudební databázi **Music Online** od amerického vydavatele Alexander Street Press. Music Online nabízí informace o skladatelích, hudebních skupinách, interpretech, články z hudebních periodik, ale také hudební ukázky. Poslechnout si tak lze 216 000 nahrávek a přes 14 000 alb převážně z obla-

sti **vážné hudby, jazzu, etna a world music**.

Díky Music Online je možné za jeden večer vystřídat několik hudebních stylů a žánrů – od **reggae** přes **klezmer** až k **blues** a **gospelu**. „*Music Online je báječný pomocník, když máte chuť si poslechnout hudbu, kterou třeba nemáte ve své hudební sbírce*“, říká Lenka Hanzlíková, tisková mluvčí Městské knihovny v Praze. „*Sama jsem si pro jeden večer sestavila hudební menu, které začínalo skladbou Spiegel im Spiegel od Arvo Pärta, dále na něm byl Klavírní koncert číslo 1 Sergeje Prokofjeva a končilo výběrem z alba od současných australských hudebníků, kteří se věnují hře na didgeridoo*.“

Music Online zpřístupňuje Městská knihovna v Praze díky grantové

dotaci z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Vstup do databáze naleznete na www.mlp.cz/database.

Kromě databáze Music Online nabízí knihovna vzdálený přístup – tedy nejen přímo z knihovny, ale i z domova, školy, koleje – k dalším zdrojům informací. Například k online encyklopedii **COTOJE**, informacím z oblasti **umění** (Oxford Art Online), **filmu** (Film Indexes Online), **plným textům ze zahraničních časopisů** (Proquest). Většina těchto zdrojů informací je v anglickém jazyce. Využívat je mohou čtenáři Městské knihovny v Praze s platným čtenářským průkazem, na kterém mají nastavené heslo.

Tisková zpráva MKP

Senioři diskutovali o budoucnosti knih a knihoven

Přes dvacet seniorů se prostřednictvím **Městské knihovny Litvínov** sešlo 17. února ve Společném domě seniorů U Bílého sloupu v Litvínově na zahájení druhého oboru knihovnické Univerzity volného času s názvem *Cestovatelé a jiné zajímavosti*. Úvodní přednášku zahájila Mgr. Marie Laurinová, ředitelka Střediska knihovnických a kulturních služeb Chomutov. Provedla posluchače vývojem písma od jeho počátků, ukázala odlišnosti různých typů písma a jejich rozšíření po světě. Přes vynález papíru a knihtisku se postupně dostala až ke vzniku knih i knihoven a jejich rozvoji. Marcela Gúttnerová, ředitelka litvínovské

knihovny, přiblížila seniorům současnou funkci knihoven a nastínila jejich budoucnost: „*Moderní knihovny jsou již taková multifunkční centra, která nabízejí návštěvníkům nejen knihy, ale další doprovodné aktivity, jako jsou vzdělávací kurzy, pořady pro děti, zábavné besedy či přednášky, výstavy, soutěže, možnosti setkávání různých zájmových skupin atd. Knihovna, která tuto změnu včas nepochopí, je odsouzená k zániku, protože konkurence internetu je obrovská*“. V zajímavé debatě, kterou senioři rozpoutali, byly slyšet názory na to, zda v budoucnu přežije klasická forma knih, nebo jestli ji vytěsní knihy elektronické. Polemiku vedli také na

téma významu výuky psacího písma pro budoucí generace. Další přednáška s názvem *Osudové osmičky v našich dějinách* se uskutečnila 3. března, přednesl ji Mgr. Jiří Šlajsna, vedoucí historického oddělení Oblastního muzea v Chomutově. Připomněl klíčové momenty v našich dějinách, v nichž byly osudovými právě roky končící pověstnou „osmičkou“. Otevíraly nebo uzavíraly dějinné etapy a přinášely s sebou dalekosáhlé zvraty. Termíny dalších setkání tohoto cyklu naleznete na stránkách <http://www.knihovna-litvinov.cz/akce.php?sub=7&ida=373>.

Z tiskové zprávy MěK Litvínov

DOTAZ: Jak je koordinováno švédské knihovnictví?

ODPOVĚĎ: Švédsko mělo – co se týče správy, katalogizování, klasifikace a vedení – knihovnictví po celá léta přísně rozdělené. Mělo také různé modely na dělení státních dotací. Prostě rozdělení mezi knihovnami veřejnými/lidovými a univerzitními/vysokoškolskými (speciálními a podnikovými) bylo vždy poměrně neprůhledné.

Přestože se vždy mluvilo o spolupráci, začínají se až nyní rýsovat konkrétní plány, když Královská knihovna (KB – Kungliga Biblioteket) ve Stockholmu dostala za úkol stát se hlavním koordinátorem národního rozvoje všech knihoven ve Švédsku.

Protože je tento pro Švédsko naprosto nový, neznámý koncept přibližně stejný, jako má Česká republika, je možné, že se čeští knihovníci mohou připravit na zájem kolegů ze Švédska. Navíc má KB také předložit návrh na nový model rozdělování státních dotací na celonárodní i regionální kulturní aktivity (včetně příspěvků na krajské knihovny).

Byla založena skupina, ve které jsou reprezentanti školních, oblastních, speciálních (jako třeba knihovna pro nevidomé), veřejných a vědeckých knihoven. Skupina má už 16. dubna přijít s konkrétním plánem. Během března se uskuteční řada jednání ve formě dialogu s veřejnými knihovnami ve všech větších městech, aby se v podstatě kdokoli z naší knihovnické komunity mohl zúčastnit a vyslovit svůj názor, a hlavně přijít se svými nápady a návrhy.

Pozvání na tyto schůzky se vztahují i na obecní a krajské politiky. KB vidí v těchto setkáních možnost získat zpětnou vazbu na zájmy a priority knihovnického světa. Existuje nový blog, na němž mohou všichni diskutovat a přijít s vlastními nápady.

Hlavní otázky nyní jsou:

- Jaká bude forma spolupráce mezi KB a ostatními knihovnami?
- Jak bude současná úloha KB koordinována s novým posláním?
- V jakých oblastech je třeba posílit kompetence KB a jaké nové zdroje jsou k tomu potřeba?

Další důležitou otázkou je, jak upravit strukturu KB, aby odpovídala novému poslání, diskutuje se například, jak by zájmy veřejných knihoven měly být zastoupeny v různých referenčních, pracovních a expertních skupinách.

Prozatím se KB zaměřila na následující oblasti:

- Řízení různých výzkumných programů a jejich integrace v knihovnách, a tím v nich zabránit opakování stejného projektu;
- Prohloubení spolupráce s knihovnickými školami, hlavně formou společných projektů, které by konkrétně spojovaly praxi a výzkum; návrhy na nové výzkumné programy;
- Sestavení podkladů a pokynů pro kvalitní statistiku;
- Zaručení stejné úrovně všech veřejných knihoven po celém Švédsku;
- Koordinaci vzdělávání pracovníků a prohlubování profesní kompetence v knihovnách;
- Digitalizaci švédského kulturního dědictví a řešení problémů s copyrightem;
- Sjednocení národního katalogu (Švédsko má stále dva různé systémy pro veřejné a vědecké knihovny);
- Monitorování a povzbuzování mezinárodní spolupráce;
- Podporování studia a použití nových médií v knihovnictví;
- Koordinaci a monitorování celé mezinárodní oblasti IT v knihovnictví.

Vedoucí národní spolupráce v KB Gunilla Herdenberg, která bude nyní především pracovat na tomto projektu, k tomu říká:

„Knihovny jsou hnací silou při realizaci otevřené společnosti založené na znalostech. Chtěla bych, aby v budoucnosti všechny knihovny financované z veřejných zdrojů spolupracovaly a měly na zřeteli uživatelské pohodlí. Ráda bych také viděla nové centrum pro inovaci knihoven, něco jako laboratoř či inkubátor. Přeji si také silnou a angažovanou národní radu, složenou z reprezentantů různých knihoven, která by identifikovala oblasti pro rozvoj a společně infrastruktury. Je to dobrý pocit, dostat tolik důvěry od ministerstva a od všech švédských knihoven“.

Akční plán by měl být úplně hotov do konce dubna letošního roku. Všichni doufáme, že tento nový koncept zaručí knihovnám významnou podporu i z národních zdrojů.

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Bible patří mezi nejčastěji vydávaná díla na světě. **Mezinárodní biblická společnost** uvádí, že ji vydává ve více než 600 jazycích pro 127 zemí a pracuje na překladech do dalších 50 jazyků. Vedle tištěné podoby Bible se stále více prosazuje i její elektronická podoba. S rozvojem internetu se objevilo několik portálů s texty Bible, které umožňují studium této knihy. Na portále **CrossWire Bible Society** naleznete 120 cizojazyčných verzí Bible včetně esperanta, thajštiny a vietnamštiny. Na internetu je dostupná i Bible ve slovenštině. On-line projekt **Bible na internetu** kongregace redemptoristů www.svatopismo.sk umožňuje vyhledávání podle slov nebo frází a generování textu podle souřadnic. Užitečnou pomůckou jsou podrobné pokyny na vyhledávání s příklady. Portál www.biblia.sk byl zpracovaný s podporou Slovenské biblické společnosti, vydavatelství Tranoscus a Evangelické bohoslovecké fakulty v Bratislavě. Prohlížeč <http://www.ceit.sk/wwwisis/biblia.htm> se skládá ze tří částí – Starý zákon, Nový zákon a Konkordance. Starý zákon a Nový zákon jsou zpracovány v překladech: prof. Roháček, evangelický, český Kralický, anglický King James a německý Elberfelder. Konkordance umožňuje vyhledávání veršů (v rámci jednoho překladu) podle jednotlivých slov nebo kombinace slov s použitím logických operátorů.

(*Bibliotheca Universitatis – 5. ročník /číslo 2, 2009–2010, s. 22–23*)

V uplynulém roce se ve Skotsku a Irsku uskutečnilo několik zajímavých knihovnických konferencí **CILIP**, pro které byly hlavními tématy – spolupráce paměťových organizací, vytváření sítě a profesní rozvoj pracovníků knihoven a informačních institucí. Na výroční konferenci **Library Association of Ireland** se hovořilo především o European – Evropské digitální knihovně, do které se zapojuje velmi málo irských knihoven. Mnohem více se angažují muzea a archivy, ale knihovníci jsou k tomuto důležitému on-line zdroji zatím rezervovaní. Výjimku tvoří například projekt **Queen's University Belfast** digitalizace irských dokumentů od 18. století do současnosti, který

zahrnuje 800 klíčových periodik, 210 monografií a 2500 stran rukopisů. Ve **Walesu se uskutečnila další významná konference CILIP**, která ukázala, jak je důležitá spolupráce knihoven, archivů a muzeí při ochraně kulturního dědictví. Ministr pro kulturní dědictví Irsko Alun Ffred Jones zde vyzdvihl dvě oblasti, kde došlo k významnému zlepšení spolupráce paměťových institucí – výstavbu nových vzdělávacích institucí pro tuto oblast (např. **Glamorgan Record Office**) a dále hovořil o inovacích virtuálního prostoru (např. digitalizace 300 titulů novin a časopisů, které vlastní Národní knihovna ve Walesu).

(*Information Scotland – 2009, Volume 7(1), s. 5–7*)

Koncem minulého roku se v německých **Drážďanech** konala **výroční konference IAML 2009**. Tato společnost byla založena v Paříži jako **Association Internationale des Bibliothèques Musicales**, která sdružuje všechny druhy hudebních knihoven, archivů a dokumentačních center, působí po celém světě a v mnoha pracovních skupinách. Pracovníci hudebních knihoven se setkávají na seminářích a školeních pořádaných IAML, kde si vyměňují zkušenosti z oboru. Tyto knihovny mají svá specifika a setkávání odborníků z informační oblasti a hudební vědy a výchovy je oboustranně přínosné, jak ukázala i konference v Drážďanech. Na rozdíl od činnosti veřejných knihoven jsou pracovní problémy, prostor a uživatelské prostředí velmi odlišné. Účastníkům setkání byla nabídnuta prohlídka v Sächsische Landesbibliothek a také v Staats- und Universitätsbibliothek Dresden (SLUB) a pro zájemce exkurze v Musikbibliothek der Städtischen Bibliotheken, také exkurze v nové Bibliothek der Hochschule für Musik Dresden a velmi zajímavá prohlídka Notenarchiv der Sempoper. Všechny tyto exkurze prezentovaly účastníkům konference činnost a zajímavé možnosti německých kolegů, přítomní si do své práce odnesou cenné zkušenosti, obohacující reflexe a nové podněty, které zapůsobí jako motivační prvek jejich dalších aktivit.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jg. 2 /Nr. 04, Dezember 2009, s. 236–237*)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

GEORGE, Mary W. : The Elements of Library Research : what every student needs to know. /Prvky knihovnického výzkumu. Co potřebuje vědět každý student./ Princeton : Princeton Univ. Press, 2008. – xiv, 201 s. *Kl 37.957*

Guide de la coopération entre bibliothèques / sous la direction de Pascal Sanz. /Přívodce spoluprací mezi knihovnami./ Paris : Éd. du Cercle de la Librairie, 2008. – 315 s. – (Collection bibliothèques) *Kg 38.207*

Istorija bibliotek : issledovanija, materialy, dokumenty. Vyp. 7 / sostavitel'sbornika: I. G. Matvejeva. /Dějiny knihoven : výzkum, materiály, dokumenty. Sv. 7./ Sankt-Peterburg : Rossijskaja nacional'naja biblioteka, 2008. – 277 s. *Kdb 38.127*

Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft / LBI. Bd. 1, Lfg. 1, A bis Bib / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gradmann. /Slovník knihovnické a informační vědy./ Stuttgart : Hiersemann, 2009. – 80 s. : il. *Ka 38.182*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

ALEŠIN, Leonid Iljič : Projektování bibliotéčnických AIS : učebno-metodičeskoje posobije. /Projektování knihovnických automatizovaných informačních systémů. Metodická příručka./ Moskva : Libereja-Bibinform, 2008. – 352 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; vyp. 97) *Aab 38.214*

Handbook of Research on Digital Libraries : design, development, and impact / ed. by Yin-Leng Theng ... [et al.] /Příručka k výzkumu digitálních knihoven : design, rozvoj a dopad./ Hersley : Information Science Reference, 2009. – xxxix, 649 s. *Ts 37.871*

PALMER, Martin : Making the Most of RFID in Libraries. /Jak nejlépe využít technologií radiofrekvenční identifikace (RFID) v knihovnách./ London : Facet, 2009. – xi, 154 s. *OI 37.852*

Systémová řešení pro moderní knihovny : 3M systémy pro knihovny : produktový katalog. Praha : 3M Česko, 2009. – 31 s. : barev. il. *Ola 8.911/B*

ZENG, Marcia Lei – QIN, Jian : Metadata. /Metadata./ New York : Neal-Schuman, 2008. – xvii, 365 s. : grafy *Abdf 37.827*

Architektura knihoven

LAUBIER, Guillaume de : Die schönsten Bibliotheken der Welt 2010. /Nejkrásnější knihovny světa 2010./ München : Knesbeck, 2009. – 1 kalendář (20 s.) : barev. *Aaaa 38.187*

NOVOTNÁ, Martina : Nástěnné malby : malovat po zdech povoleno : Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové. Hradec Králové : Studijní a vědecká knihovna, 2008. – 89 s. : barev. il. *Aaaa 38.186*

Organizace knihovních fondů

BENEŠOVÁ, Ludmila : Katalogizace elektronických zdrojů : příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu MARC 21. Praha : Národní knihovna ČR, 2009. – 120 s. : il. *Abdf 38.166*

Guidelines for Multilingual Thesauri / Working Group on Guidelines for Multilingual Thesauri, IFLA Classification and Indexing Section. /Směrnice pro vícejazyčné tezaury./ Hague : IFLA Headquarters, 2009. – 26 s. – (IFLA Professional Reports ; 115) *Ofc 38.145*

KISLOVSKAJA, Galina Aleksandrovna : Retrospektivnaja konversija kartočnych katalogov : praktičeskoje posobije. /Retrospektivní konverze lístkových katalogů. Příručka./ Moskva : Libereja-Bibinform, 2009. – 144 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; vyp. 109) *Oe 8.938/B*

Sítě knihoven

The Czech Parliamentary Library : a tribute on its 150th anniversary : the Central European Parliamentary Libraries from the past to the present / ed. Karel Sosna. /Česká parlamentní knihovna : na počest 150. výročí knihovny. Parlamentní knihovny střední Evropy od minulosti do současnosti./ Prague : Office of the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic, 2009. – 206 s. : barev. il., portréty, faksim. *Tdd 38.185*

ERIKSON, Rolf – MARKUSON, Carolyn : Designing a School Library Media Center for the Future. – 2nd ed. /Projektování mediálního střediska školní knihovny pro budoucnost./ Chicago : American Library Association, 2007. – xiii, 117 s. : il. *Tf 37.704*

HOWARD, Philip : The British Library : a treasure house of knowledge. /Britská knihovna : pokladnice vědění./ London : British Library, 2008. – 111 s. : il. *Taa 37.540*

Knihovna Jabok

Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická (<http://www.jabok.cz>) je církevní škola (zřizovatelem je Salesiánská provincie) zaměřená na obor sociální práce a sociální pedagogiky, který je spojený s teologickým a filozofickým rozměrem, přičemž studium splňuje minimální standardy vzdělávání sociálních pracovníků. Ve spolupráci s Evangelickou teologickou fakultou UK nabízí i bakalářské studium v oblasti pastorační a sociální práce. Škola sídlící v Salmovské ulici v Praze 2 provozuje také Centrum dalšího vzdělávání (<http://cdv.jabok.cz/>). (Pozn. red.: *Jabok je v biblické tradici místo osvědčení a setkání. Místo, kde může člověk vyrůst a dozrát.*)

Knihovna (<http://knihovna.jabok.cz>) vznikla jako školní knihovna Jaboku v roce 1993, je však zároveň veřejnou knihovnou. Její zaměření se odvíjí od potřeb studia na Jaboku, ve fondu knihovny se tak nacházejí knihy, časopisy a elektronické dokumenty zaměřené na sociální práci a sociální politiku, pedagogiku, psychologii, filozofii, etiku, teologii a další související obory. Přestože je knihovna primárně určena studentům Jaboku a ETF, třetinu uživatelů tvoří studenti nebo jiní zájemci z řad veřejnosti.

Návštěvníky určitě zaujmou prostory knihovny. Nynější budova Jaboku byla dříve využívána Školními bratry a knihovna je umístěna v prostorách bývalé kaple se secesní výzdobou stropu a stěn, dobovým lustrem a nástěnnými malbami. Bývalý kůr nyní slouží jako studovna (viz http://knihovna.jabok.cz/foto_prostor.php). Svými službami a fondem se knihovna blíží vysokoškolské knihovně, úzká provázanost se školou a relativně malý počet uživatelů (necelých 600) jí však dodávají specifickou atmosféru. Snažíme se, aby se uživatelé v knihovně cítili dobře. Někdy stačí – samozřejmě kromě snahy o maximálně profesionální přístup personálu – i maličkosti, např. gymnastické míče, na kterých mohou uživatelé sedět při práci, či možnost vypít si v knihovně kávu nebo čaj. K atmosféře knihovny přispívá i pořádání zajímavých akcí (např. výstava *Sociální práce v beletrii* apod., viz <http://knihovna.jabok.cz/knih.html>).

Vznik loga knihovny souvisí se snahou propagovat knihovnu především mezi odbornou veřejností v oblasti sociální práce a pomáhajících profesí, protože vizuální symbol je snadněji zapamatovatelný než text. Chtěli jsme do tvorby

loga zapojit ty, kteří naši knihovnu znají a mají s ní osobní zkušenost. A tak jsme na podzim roku 2004 po dohodě s vedením Jaboku vyhlásili soutěž *Knihovna Jabok hledá logo*, do níž se mohli zapojit všichni uživatelé. Odměnou pro tři nejlepší návrhy byla kniha věnovaná nakladatelstvím Portál, vítěz navíc získal dvojnásobnou výpůjční lhůtu a roční registraci v knihovně zdarma.

Návrh loga musel obsahovat slova *Knihovna Jabok*, symbolicky vyjadřovat, že jde o knihovnu, a být v barvách použitelných v černobílém dokumentu. Pro slovo *Jabok* bylo doporučeno použít logo Jaboku (nyní již bývalé). Autor se účastí v soutěži zavazoval logo zdarma věnovat Knihovně Jabok.

V soutěži se sešly čtyři návrhy. Potěšilo nás, že se jí účastnil i uživatel knihovny, který nebyl studentem Jaboku. Tim byl Jiří Suchomel, který nakonec soutěž vyhrál s návrhem v modrobílém provedení sestávajícím ze složené závorčky a textu *Knihovna Jabok*. Návrh zvítězil především kvůli jednoduchosti složené závorčky, kterou autor označil za „symbol otevřené knihy nebo nastavených dlaní“. Nastavené dlaně mimochodem dávají logu další rozměr, protože korespondují se zaměřením knihovny na sociální práci.

Po skončení soutěže bylo logo se souhlasem autora přepracováno do současné podoby, tj. tak, aby obsahovalo nápis Jabok ve formě tehdy používaného loga Jaboku, a obě loga tak byla propojena. Z praktických důvodů se také upustilo od modré barvy. (Zajímavé je, že během dvou let se změnilo i logo Jaboku, které vzniklo shodou okolností také ze studentského návrhu původně určeného na trička a jehož součástí je též původní logo Jaboku.)

V posledních pěti letech se logo stalo samozřejmou součástí života knihovny. Věříme však, že Knihovna Jabok je zajímavá nejen svým logem, ale především svým fondem a službami.

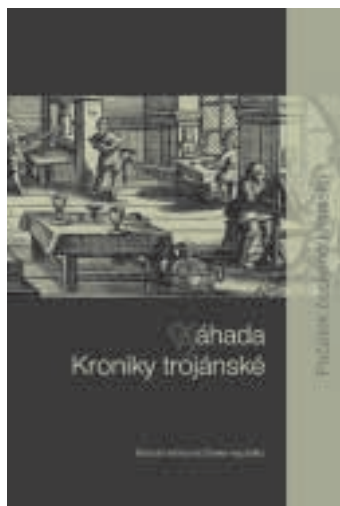

Záhada Kroniky trojánské Počátek českého knihtisku

Kamil Boldan

Jedná se o publikaci ke stejnojmenné výstavě konané v Galerii Klementinum od 12. 3. 2010. Česko asi jako poslední evropská země nemá dosud rozřešenu otázku počátku zdejšího knihtisku. Více než dvě století se českou knihovědou táhne spor, zda nejstarším tiskem je česká Kronika trojánská z roku 1468, či až latinská Statuta Arnošta z Pardubic z roku 1476. Publikace se stejně jako výstava snaží rozplést všechny záhadné okolnosti okolo první české tiskárny a hlavně uvádí nové důkazy, které pro dataci přinesl nedávný rozbor vodoznaků v papírech nejstarších českých tisků. Jednoznačně se ukazuje, že Trojánská kronika, domnělý nejstarší český tisk, pochází až z poloviny 80. let 15. století. Publikaci doprovází 36 vyobrazení.

- Národní knihovna ČR, Praha 2010,
1. vydání, 66 stran, 160 Kč
- ISBN 978-80-7050-580-9

MARC 21. Bibliografický formát. Dodatek 1

Dodatek obsahuje specifikaci nových polí a podpolí, revidované příklady, errata a českou specifikaci minimálního záznamu. Z anglických originálů *MARC 21. Bibliographic Format. Updates 4–9*, vydaných v letech 2004–2008, do češtiny přeložili Edita Lichtenbergová a Tomáš Bayer. Volné listy ve fólii jsou určeny k doplnění či výměně listů v manuálu *MARC 21. Bibliografický formát*, vydaném Národní knihovnou ČR v roce 2003.

- Národní knihovna ČR, Praha 2010,
1. české vydání, 288 stran, 200 Kč
- ISBN 978-80-7050-581-6

